

- *The Ebersons*
- *Prøysen*
- *Å kjenne film-
musikk i årene*
- *Poetisk dagsorden*
- *Ingrid Kindem ny
styreleder i NOPA*

INNHold

– Jeg har et ydmykt forhold til vervet	5
Nye låter med NOPA-stipend	7
The Ebersons	11
Det norske komponistfond	14
Er «Ja, vi elsker» moden for revisjon?	17
Bransjerapport møtt med applaus og kritikk	20
Alltid på vei	21
Poetisk dagsorden	24
Opprøret lever i hverdagshistoriene	27
Å kjenne filmmusikk i årene	29
Lærer et nytt håndverk	33
Retro, jeg?	34
Fikk dialektene inn i stua	36
4 norske musikere om å skrive og synge på dialekt	38
... men CD-plata var ikke helt død	39
Spellemenn, sjangre og seertall	42
Slagverkskongen i levende live	46
Skillingviser fra norske henrettelser	48
En 50 år lang dansefest	53
Audiens i låtsnekkerverkstedet	56
Samarbeidsløsning for SafeMUSE	58
Vil savne fellesskapet	60
Nye NOPA-medlemmer	61
Priser 2013–2014	62

Utgitt av

Kongensgate 24
0153 Oslo
Telefon 22 47 30 00
E-post: nopa@nopa.no

Redaksjon

Asbjørn Myhre, redaktør
Morten Lorentzen
Tine Tangestuen
Mari Kjørstad
Sølvi Martine Rasmussen
Thor Gudmundsen

Forsidefoto

Kristin Svorte

Grafisk design og prosjektledelse

Thor Gudmundsen

Grafisk Produksjon

BODONI

ISSN-nr.: 0804-4333

Styret i nopa. F.v.: Dagfinn Nordbø, Lars Martin Myhre, Bent Åserud, Arvid Wam Solvang, Ingrid Kindem, Jon-Willy Rydningen og Kate Havnevik.

FOTO: KRISTIN SVORTE

NOPAs STYRE 2014–2015

Ingrid Kindem, styreleder
Dagfinn Nordbø, 1. nestleder
Jon-Willy Rydningen, 2. nestleder
Lars Martin Myhre
Bent Åserud
Arvid Wam Solvang

Vararepresentanter:

Frøy Aagre, Torbjørn Ellingsen, Kate Havnevik,
Karoline Krüger, Lars Aas og Even Kruse
Skatrud.

NOPAs SAKKYNDIGE RÅD 2014–2016

1. Ingrid Bjørnov
2. Kjetil Bjerkestrand
3. Arne Moslåttén
4. Guro von Germeten

Personlig vararepresentanter:

1. Marit Elisabeth Larsen
2. Jon Konrad Strøm
3. Claudia Lorraine Scott
4. Sandra Kolstad

TONOs STYRE 2014–2015

NOPA: Ingrid Kindem og Bjørn Eidsvåg
NKF: Åse Hedstrøm og
Bjørn Bolstad Skjelbred
NMFF: Philip Kruse og Stine Lieng
Frie plasser: Bendik Hofseth (NOPA),
Rita Engedalen og Ine Kristine Hoem.
Ansatterepresentanter: Torunn Elstein og
Håvard Offer-Ohlén

Vararepresentanter:

NOPA: Kari Bremnes og Bent Åserud,
NKF: Glenn Erik Haugland og Kristin Bolstad
NMFF: Lisbeth Frøystadvåg og Unni Boretti
Fri plass: Bugge Wesseltoft (NOPA),
Stian Westerhus og Knut Schreiner (NOPA)
Ansatte: Bjørn Gabrielsen og Hege D. Harstad

NOPAs ADMINISTRASJON

Tine Tangestuen, administrativ leder
Kjetil Johansen, regnskapssjef
Silje Hamre Kulien, organisasjonskonsulent
Mari Kjørstad, informasjons- og
organisasjonskonsulent
Sølvi Martine Rasmussen, praktikant

Leder

Jeg liker å rusle i Oslos gater, som oftest har jeg norsk musikk i ørene. En dag turen gikk nedover Bygdøy Allé, kom jeg til å tenke på vår første formann, Kristian Hauger. Den profilerte kapellmesteren stod bak mange av våre kjente sangskatter, som «Blåkløkker», «Pølsemaker'n», «En herre med bart» og «Når kastanjene blomstrer i Bygdø Allé». Det er 77 år siden han tok på seg vervet som skulle lede an i kampen for slagerkomponistenes rettigheter.

Den 10. juni valgte dere meg til samme verv, og siden har hodet mitt vært fylt av saker som er på NOPAs agenda. Opphavsrett, streaming, sosiale rettigheter, EU-direktiver, utfordringer i forbindelse med DAB-nettet, kunstneriske og økonomiske interesser. Møter, e-poster og høringsuttalelser står i kø. Hva bør NOPA prioritere fremover, hvor skal vi, hvem er vi og hvor kommer vi fra?

Jeg gjorde et dypdykk i NOPAs historie i sommer. Boka «Sangen om Norge» ble utgitt i forbindelse med NOPAs 75-årsjubileum, det var herlig å blade i den. Mona Levin har skrevet det første kapittelet: «NOPA – fra dårlige til gode tider».

«En dag i 1937 møttes en del sinte unge menn som var lei av å bli utnyttet av andre rettighetshavere. Det førte til stiftelsen av Norsk Slagerkomponistforening, initiert av komponistene Kristian Hauger, Jolly Kramer-Johansen, Bjarne Amdahl, Willy Johansen og Thode Fagelund.»

Slagerkomponistene arbeidet hardt gjennom mange år for at populærmusikk skulle bli respektert og kreditert. Herrene kranglet, festet og meglet. Noen røkte pipe og andre drakk. Det gikk livlig for seg. Til tross for skral økonomi kjøpte de inn reiseskrivemaskin og magnetofon til bruk for medlemmene. Fruene deres dannet en egen klubb, der de spiste god mat finansiert gjennom loddsalg.

NOPA ble i sin nåværende form etablert først i 1983. Da ble tekstforfattere og populærkomponister enige om å fusjonere i NOPA - Norske populærautører.

Uttallige styremedlemmer og tillitsvalgte har lagt ned et uvurderlig arbeid gjennom disse 77 årene. De har kjempet for mer rettferdig fordeling av TONOs inntekter. Kategoritabellene har forsvunnet og vederlagsordninger har kommet på plass gjennom Kopinor, Norwaco, Fond For Lyd og Bilde og Biblioteksvederlaget.

Jeg vil sende en særdeles varm og inderlig takk til NOPAs tidligere ledere. De har loyet foreningen gjennom mange uryddige farvann. De har hatt visjoner og langsiktige mål. Nå er nasjonale, nordiske og internasjonale nettverk på plass. NOPA samarbeider i dag over landegrensene om nye forretningsmodeller, avregningssystemer, lovverk og håndheving av loven.

Så hva med de gode tidene. Er det blitt bedre enn før?

NOPA-medlemmer har sett musikkformater komme og gå. De har overlevd vinyl, kassett (uinnsplite med Dolby), DAT, Mini-disc og

CD. De som har royalties og salg av CD-er som sin hovedinntekt har nå særdeles tøffe tider. Piratkopiering og lave streaming-inntekter gjør det umulig å få igjen de investeringer som må til for innspilling av ny musikk. Vi må få ordentlig betalt for det vi skaper. NOPAs tillitsvalgte gjør det de kan for å bidra til konstruktive løsninger.

NOPAs musikkpolitiske arbeid er omfattende. Vårt viktigste bidrag som forening er likevel at vi skriver ny musikk og nye sangtekster som gir oss en følelse av fellesskap. Vi bidrar til å skape identitet som nasjon i en globalisert verden. Musikk er et språk som krysser hjertegrenser. Den bidrar til solidaritet. Medlemmenes verk er med på å gjøre Norge til en kulturnasjon.

Vi håper du vil finne inspirasjon til ditt arbeid gjennom NOPA. Vi ønsker å være en møteplass for dere som skaper musikk og tekst knyttet til musikkverk. Vi har faglige forum og seminarer der du kan møte erfarne kolleger og nye samarbeidspartnere. NOPA trenger deg og din stemme.

Her en dag fant jeg Kristian Haugers Jazzorkester på Wimp. Jeg synes det er fantastisk å kunne finne frem til både gammel og ny norsk musikk ved noen tastetrykk. Wimp krediterer nå de som har laget tekst og musikk, snart kan man søke på opphavspersoner. Man kan abonnere på god lyd-kvalitet. TONO har fått på plass en avtale med Youtube om avregning på musikkvideoer. Jeg er optimist!

Slagerkomponistene vant mange slag. Det er fortsatt mange kamper å kjempe. Det blir helt sikkert både krangling, festing og megling fremover.

Jeg overtar roret etter Ragnar Bjerkreim. En kunnskapsrik, lydhør og samlende styreleder. Han har gjort en betydelig innsats for norske komponister og tekstforfattere og fortjener vår dypeste takk. Det er godt å vite at jeg kan ringe han hvis jeg trenger en erfaren los.

NOPAs har i dag 850 medlemmer. Av disse er 90 tillitsvalgte. Siden august 2013 har vi fått 63 nye medlemmer. 20 % av dem er kvinner. En aktiv medlemsmasse preger daglig norsk musikkliv. Klangen av medlemsmassen er nok alt annet enn homogen, for vi representerer vidt forskjellige sjangre, og vi er fra forskjellige generasjoner. Men vi har alt å vinne på å stå sammen i fora der opphavsrett står på agendaen. Vi må komme med våre innspill, være tydelige og unisone.

Det nye styret skal, sammen med dere og administrasjonen, kjempe videre, i nettverkets og samarbeidets ånd. Jeg gleder meg, det blir livlig! •

Ingrid Kindem,
styreleder NOPA

Ingrid Kindem
FOTO: KRISTIN SVORTE

Mellom kunst og næring

Her i landet er det er gjerne den legendariske forleggeren Harald Grieg som tillegges opphavet til uttrykket «børs og katedral», om noe som enten skiller eller forener kultur og kapital, i Griegs tilfelle Gyldendal forlag. Da den blåblå regjeringen tiltrådte for et snaut år siden, ble det sagt at hovedlinjene i norsk kulturpolitikk skulle ligge fast. Samtidig hadde det i årevis eksistert en felles mistro mellom Fremskrittspartiet og en stor del av det norske kulturfeltet. Hvordan skulle det gå med Frp i regjering, riktignok med en kulturminister fra Høyre? Noen endringer har det blitt, for eksempel ble overføringene til Kulturrådet kuttet med nærmere hundre millioner sammenlignet med de rødgrønnes budsjettforslag. Kutt som i følge Kulturrådets leder Yngve Slettholm går særlig utover frilansende kunstnere.

– Det offentlige bør ikke ha ansvaret for å finansiere kulturlivet alene. Privatkapital gir mer maktspredning, uttalte kulturminister Thorhild Widvey under Kulturrådets årskonferanse i Bergen i november.

Så hvor mye har det enkelte NOPA-medlem merket av det politiske skiftet? Det er vanskelig å konkludere, kanskje bortsett fra på ett område. For er det ikke i det minste en helt åpenbar endring av språkbruken, av begrepene, hos kulturpolitikere og byråkrater? Der man før snakket om kunst, snakker man nå om næring. Aner vi en forsiktig

språklig tilnærming, en oppvarming så å si, før de mer praktiske endringene settes ut i livet?

Det politiske sceneskiftet sammenfaller med at arbeidshverdagen og inntektsgrunnlaget til norske tekstforfattere og komponister er under press, og lenge har vært det. Musikkbransjen er ennå ikke gjennom sitt hamskifte. De gode inntekstmodellene for den digitale hverdagen er ennå ikke på plass for det store flertallet av NOPAs medlemmer. Dermed er det ikke så rart at flere av artiklene i årets utgave av NOPA-bladet penser innom feltet. De tre unge jentene som mottok NOPAs låtskriverstipend i vinter, gjør seg tanker om hvordan en framtid som låtskrivere og kunstnere kan arte seg. Og med en ny politisk dagsorden spør vi både gamle punkere og unge rockere om hvor det egentlig ble av opprøret i musikken? Vi markerer flere av årets store jubileer, diskuterer verdien av Spellemannprisen og blir ikke minst kjent med to generasjoner Eberson.

Dessuten benytter NOPAs nylig avgåtte styreleder Ragnar Bjerkreim avskjedsintervjuet til en verbal bredside mot norske politikere: Med noen ytterst få unntak er det ingen av våre folkevalgte som bryr seg om kulturpolitikk! •

Asbjørn Myhre

– Jeg har et ydmykt forhold til vervet

Ingrid Kindem er ingen fersking i NOPA-styrerommet. Hun har deltatt i organisasjonens styrearbeid i syv år, senest som andre nestleder. Veien inn i musikklivet begynte med musikalsk barnehage, korps og firhendige tolkninger av Radio Luxembourg-låter på pianoet sammen med søsteren. Musikkutdannelse ved NTNU i Trondheim fulgte, og siden har hun arbeidet som frilans musiker, komponist, arrangør og orkesterleder for bl.a. NRK, TV2 og Telenors Kulturprogram.

De siste tre årene har hun tilbrakt som produsent i Rikskonsertene, en erfaring hun tror kan komme NOPA til gode når hun nå overtar styreledervervet etter Ragnar Bjerkreim.

– Gjennom Rikskonsertene har jeg vært i kontakt med veldig mange yngre utøvere som har villet turnere. Det betyr at jeg også har fått et ganske stort nettverk. Årlig turnerer 800 musikere for Rikskonsertene, og mange av disse spiller sitt eget repertoar. Det betyr at man i egenskap av å være produsent har hatt en forpliktelse til å være godt orientert om tilfanget i norsk musikkliv.

– *Hvordan blir det å ta over for tidligere styreleder Ragnar Bjerkreim?*

– Det blir utfordrende, men også spennende. Vi har hatt styreledere som har satt markante spor etter seg – Bendik [Hofseth, red. anm.] i særlig grad internasjonalt, og Ragnar ved åpenhet og synliggjøring av NOPA ut i norsk musikkliv. Det har vært veldig lærerikt for meg å arbeide med begge styrelederne, og det er med skrekkblandet fryd jeg overtar styreledervervet – rett og slett fordi det er en enorm tillit.

Flere utfordringer

Det er nemlig ikke små utfordringer NOPA nå står overfor. En norsk-andel via strømming på 10–12 % er langt fra tilfredsstillende, ifølge Kindem. Tekstforfattere og komponister trener dessuten ordentlige sosiale rettigheter, og opphavsretten krever en offensiv strategi, påpeker hun.

– Vi må knytte sterkere kontakter med politikerne. Vi har en ny åndsverklov som skal følges opp. Den beskytter opphavsretten, men håndhevingen av loven har ikke kommet i gjenge, forklarer styrelederen.

– *Du nevner norsk-andelen – hvordan vil NOPA jobbe videre for å synliggjøre norske låtskrivere og tekstforfatteres arbeid, både i inn- og utland?*

– Vi er bekymret for at norsk-andelen taper terreng. Det at musikkredaksjoner ønsker å prioritere utenlandsk repertoar fremfor det norske, er noe vi ser at vi må jobbe med.

Når det gjelder internasjonal eksponering, trekker Kindem frem Song:Expo, den internasjonale låtskrivercampen i Trondheim, som et godt eksempel.

– I løpet av kort tid har deltakerne samarbeidet om 40 nye låter som de tenker seg skal nå langt ut over Norges grenser. Det er veldig spennende. Det NOPA kan gjøre i denne sammenhengen, er å stimulere til kreative arenaer og bidra til at det blir møteplasser for dem som ønsker å jobbe også ut over Norges grenser. Vi er veldig stolte av a-ha, vi er veldig stolte av Stargate, men vi skulle også ønske at butikken deres ble i Norge.

Vil gjøre NOPA mer synlig

Kindems første møte med NOPA var på 90-tallet da hun arbeidet som kapellmester i NRK. Det var sittende styremedlem Lars Martin Myhre som den gang hanket henne inn.

– Det å arbeide som arrangør og komponist er ganske ensomt, for det meste sitter du alene. Det å bli fanget inn i et miljø hvor alle er opptatt av de samme tingene, det å ha noen å diskutere og kaste ball med, har vært veldig fascinerende.

Hun er opptatt av at NOPAs plass i norsk musikkliv skal bli enda mer synlig, og planlegger å være en aktiv representant på arenaer og i miljøer hvor organisasjonen kan nå nye medlemmer. Og det blir ingen vanskelig oppgave for styrelederen.

Da Ingrid Kindem ble spurt om å innta styrelederstolen i NOPA, måtte hun tenke seg godt om. – Det er med skrekkblandet fryd jeg overtar styreledervervet, rett og slett fordi det er en enorm tillit, sier Kindem.

Tekst:

LINN CARIN DIRDAL

Foto:

KRISTIN SVORTE

Hun er ingen nykommer i organisasjonslivet. Ingrid Kindem har tidligere tatt på seg en rekke verv, og har sju år i NOPA-styret før hun nå blir leder.

Ingrid Kindem tar nå permisjon fra stillingen som produsent hos Rikskonsertene. Det betyr mer tid til egne prosjekter, samtidig som hun gyver løs på styreledervervet i NOPA.

– Jeg er jo veldig interessert i hva som rører seg i norsk musikkliv. Jeg er på mange festivaler, jeg liker å gå på konserter, og jeg liker å bli overrasket.

Myk overgang

At NOPA-medlemmene vil merke et markant skille med henne i styreledersetet, tviler hun på; planen er å videreføre arbeidet som allerede er blitt gjort.

– Samtidig tror jeg at jeg har et annet nettverk enn de foregående styrelederne. Jeg har beveget meg i litt andre miljøer og har dermed en kontaktflate som gjør at vi kan få medlemmer fra sjangere som ikke har vært representert i NOPA før i samme grad.

Kindem er nemlig opptatt av at alle tekstforfattere og komponister som planlegger en langvarig karriere, skal se på NOPA som sitt naturlige tilholdssted.

– Vi trenger bredden, vi trenger nyskapingen, men vi trenger også å ivareta butikken. Og det står ikke opp mot hverandre. Vi er fullt klar over hvor viktig det er med alle elementene, og nettopp derfor er det spennende å kunne lede en organisasjon som NOPA, med så mange forskjellige komponister og tekstforfattere.

Vant til å «dra i flokk»

– Du har hatt flere verv opp gjennom tidene, blant annet også i TONO og Fond for lyd og bilde. Hva motiverer deg til å engasjere deg i denne type arbeid?

– Jeg er vokst opp med å dra i flokk, å være en del av et puslespill. Jeg har en mor som var aktiv inn i veldedighet og min grandtante var opptatt av å få musikk inn som fag i skolen. Jeg

var også russepresident i Fredrikstad! Så kanskje jeg har en interesse for å lede prosjekter, det å se potensialet av at man jobber i team, smiler Kindem.

Hun ikke er fremmed for at hun muligens har blitt kvotert inn ved ulike anledninger.

– I ledende posisjoner har man ønsket å ha en kjønnsbalanse, og jeg tenker at jeg har sikkert blitt kvotert inn enkelte steder. Men jeg har stor forståelse for kravet om en bedre balanse i musikklivet, og tenker at også dét er en av de oppgavene jeg kan bidra inn i og gjøre noe med som styreleder. Vi ser at det kommer en større prosentandel kvinner under 30 år blant nye medlemmer i NOPA, og det er noe vi hilser velkommen.

«Ydmyk» til ansvaret

Styreledervervet i NOPA lar seg ikke kombinere med en fulltidsjobb, og Kindem har dermed tatt permisjon fra stillingen i Rikskonsertene. Det gir derimot en anledning til å ta opp frilansvirksomheten igjen. Kindem har flere prosjekter i ilden, blant annet sin første plate i sitt eget navn.

– Jeg får det travelt, men det er et privilegium å være i denne bransjen og ha det travelt. Og jeg har et ydmykt forhold til det vervet jeg nå skal ha, den tilliten som blir vist meg, er noe jeg ser alvorlig på. Samtidig ser jeg at jeg har folk rundt meg i styret og i tillitsvervsapparatet som borger for at vi sammen kan gjøre en veldig bra jobb, det tror jeg. Jeg skal i alle fall love å gjøre så godt jeg kan! avslutter Kindem. ●

Bergensjenta Vilde Tuv har blant annet brukt stipendet til turné-virksomhet i Argentina.
FOTO: ODDBJØRN STEFFENSEN

Nye låter med NOPA-stipend

De tre låtskriverne og artistene ble valgt av en jury med stor tro på at akkurat disse er navn som kommer til å prege norsk musikk fremover. Og alt vitner om at Knut Schreiner, Lars Vaular, Rebekka Bakken og Eigil Berg har tydet krystallkula riktig. Etter at de mottok stipendet i februar, har Vilde Tuv, Ellen Andrea Wang og Aurora Aksnes vært travelt opptatt med skriving og spillejobber, og de har hver sin solodebut på trappene.

– Motiverende

For Tuv betyr stipendet mer enn bare penger.

– Det var utrolig motiverende å få en slik bekreftelse fra en fagjury med mennesker jeg respekterer musikalsk! Stipendet gir meg også mulighet til å ha mitt eget låtskrivingsarbeid i fokus for en periode, det skal bli veldig kjekt, sier Tuv.

Bergenskunstneren har gjort seg bemerket nasjonalt det siste året, blant annet med singelen «Mine armer» – en nedstrippet, gitardrevet låt som ble utgitt på Opplett, underselskapet til Tellé Records, i 2013. Det var denne låten som sikret henne stipendet, og i jurybegrunnelsen het det at Tuv «formidler store følelser med effektfulle virkemidler, og inviterer oss inn i sin egen vakre verden der man hører en del av hennes visjon og uttrykk.»

– Stipendet kommer med forventninger til at jeg skal sette av tid til å skrive ny musikk, og det er en av de beste forventningene jeg kunne fått, forteller artisten.

Står på flere ben

Deler av stipendet har gått med til å delfinansiere en turné i Argentina våren 2014, mens resten står i banken og venter til Tuv har levert

Under by:Larm 2014 ble Vilde Tuv, Ellen Andrea Wang og Aurora Aksnes tildelt hvert sitt låtskriverstipend på 20.000 kroner fra NOPA.

– Stipendet kommer med forventninger om at jeg skal sette av tid til å skrive ny musikk, det er en av de beste forventningene jeg kunne fått, sier Tuv.

Tekst:
LINN CARIN DIRDAL

18 år gamle Aurora Aksnes bruker NOPA-stipendet på debutplaten som forhåpentligvis kommer i løpet av 2015.

masteroppgave i november og kan fokusere utelukkende på musikken («Jeg har lyst til å reise et sted alene i en måned og skrive.»).

Når det kommer til å livnære seg som kunstner, spiller Tuv på flere strenger enn kun de musikalske. Hun er allerede i gang med å teste ut forskjellige strategier for salg av spin-off-produkter.

– Jeg synes heldigvis klesdesign og formgivning er nesten like kjekt som musikk, så jeg har nettopp lansert en kolleksjon med egensydde hårstrikker og importerte hatter, forteller artisten.

Hun er opptatt av at det å drive med musikk på fulltid er et valg hun selv har tatt. Da er det også opp til henne å finne måter å realisere karrieren på i en bransje hvor plate salg har dalt og strømmetjenester for de fleste i beste fall genererer lommepenger.

– Inntektene mine som musiker har foreløpig gått ut igjen til utgifter, men jeg får mye igjen for å ha anledning til å realisere de prosjektene jeg ønsker. For min del er den energiske balansen vel så viktig som den økonomiske, og hvis jeg ønsker å leve av musikken, er dette et krav jeg først og fremst stiller til meg selv og ikke til omverdenen, forteller Tuv.

– Et kvalitetsstempel

– NOPA skjønner hvor mye arbeid som ligger bak å skrive og komponere musikk. Kanskje man kan kalle det et kvalitetsstempel å få en sånn pris? smiler Ellen Andrea Wang.

Komponisten, kontrabassisten og vokalistten er den mest etablerte av de tre stipendmottakerne. Hun har allerede gitt ut to plater med hvert av bandene Pixel og SynKoke, samt bidratt på en rekke samarbeidsprosjekter, deriblant med Dag Arnesen Trio. Den første utgivelsen under eget navn kommer høsten 2014.

Det var Pixel-låten «Be Mine» som imponerte NOPA-juryen. «Et rastløst bassriff og en

original melodi som vitner om musikkfaglig selvsikkerhet», het det i begrunnelsen. Juryen berømmet også Wangs evne til å ta jazzen inn i popmusikken på en kompromissløs, «catchy og kul» måte.

Med kontrabass, trompet, saksofon, trommer og vokal representerer ikke Pixel den tradisjonelle popbandbesetningen. Wang, som i 2013 også fikk TONO-pris for Pixel-låten «Call Me», tror det kan være noe av grunnen til at bandet blir lagt merke til.

– Kanskje det at man ikke helt klarer å plassere musikken, gjør den spennende – kanskje synes folk det er litt deilig med noe som ikke har en fast plass.

– Viktig å ha noe fysisk å vise til

I tillegg til å være komponist og musiker er Wang også sin egen bookingagent og logistikkansvarlige («Jeg liker det, hvis ikke hadde jeg nok fått noen andre til å gjøre det for meg.»). NOPA-pengene har hun satt inn på en egen komposisjonskonto som hun skal bruke når skrivingen gjør at hun må takke nei til andre jobber.

– Jeg har hatt mitt første år som musiker uten studier og jobb samtidig. Det å forstå at man får stipend til å fortsette å jobbe med musikken, er helt fantastisk, sier Wang.

Planen fremover er å spille konserter, skrive nytt materiale for Pixel, samt følge opp høstens platelansering. Hun merker godt at jakten på nye, digitale modeller som kan overta for musikkens fysiske gullalder preger bransjen, men hun kommer likevel ikke til å gi slipp på albumformatet.

– Jeg kommer til å fortsette å gi ut CD-er, ikke minst for meg selv. Det er viktig å ha noe fysisk å vise til, og å ha noe å sende til arrangører og anmeldere, mener Wang.

– Skummelt at det jeg liker best, er jobben min

Aurora Aksnes er den yngste av de tre stipendmottakerne. Etter å ha lyttet til låten «Runaway» konkluderte juryen med at 18-åringen «gjør et grundig arbeid med stor kunstnerisk selvtillit». Aksnes høstet mye oppmerksomhet og lovord både i for- og etterkant av by:Larm 2014, og hun ble kort tid etter kåret til Ukas urørt av NRK P3.

For artisten kom NOPA-stipendet som en stor overraskelse.

– Jeg ble veldig rørt over å få en slik anerkjennelse! Det er ikke hver dag slikt skjer, sier Aksnes.

NOPA-pengene bruker hun til innspilling av debutplaten som ventes i 2015, og planen fremover er å jobbe hardt for å oppfylle de kunstneriske ambisjonene hun har satt for seg

selv: å lage så bra musikk som mulig, og samtidig beholde den kreative gnisten.

– Jeg skal jobbe som jeg alltid har jobbet: hardt, uten å drepe gleden ved det hele. Jeg er veldig takknemlig for å ha fått sjansen til å jobbe med det jeg liker best, men samtidig er det skummelt at det jeg liker best, er jobben min, forteller Aksnes.

– Jeg er jo helt sikker på hva jeg skal bli, så nå gjelder det bare å jobbe helt til jeg har fått det til.

Stipend for både artist og bransje

Ifølge jurymedlem Knut Schreiner er støtteordninger som NOPA-stipendet en fin bekreftelse til unge artister om at det de holder på med, er viktig og bra. Stipendordninger har også stor betydning for bransjen generelt, mener han.

– De hjelper bransjen med å rydde litt opp i mylderet av informasjon, utgivelser, nye navn og kakofoni på sosiale medier. Man finner noen artister man ønsker å samles om og gi en ekstra skyv, fordi hele økosystemet i musikkbransjen er avhengig av at man har både innovasjon og rekruttering, men også forutsigbarhet og suksesser.

– Hva var det som utmerket seg med akkurat disse tre låtskriverne?

– De er alle generelt talentfulle og representerer kvalitet på ulike måter. Pixel har høy grad av musikalitet, profesjonalisme og håndverk. Det har ikke Vilde Tuv, men hun har en grad av innovasjon og originalitet og en estetisk «coolness» som er en viktig komponent, særlig i indie-universet. Dessuten hadde hun sterke tekster på norsk. Aurora Aksnes opplevde vi som et klassisk, vestlandsk talent i samme tradisjon som Sondre Lerche, Susanne Sundfør og Nathalie Nordnes, bare litt mørkere og mer eventyrlig.

Schreiner har selv vært i startgropen som låtskriver og artist. Etter stor suksess med Kåre and the Cavemen og Turbonegro i både inn- og utland, har han følgende stalltips til kunstnere som vil opp og frem i dagens musikkvirkelighet:

– Mitt råd er å lære seg så mange som mulig av aspektene ved «artistyrket». Lær deg å synge, skrive låter og spille instrumenter. Lær deg noter, så du kan arrangere. Lær deg å gjøre dine egne innspillinger med digital programvare. Lær deg media og kommunikasjon, skatt og regnskap. Ikke forvent å leve av musikken i seg selv, men av et sett ressurser du kan bruke i hele musikklandskapet. God innsats og kvalitet vil over tid akkumulere en kapitalform som hele samfunnet er interessert i, avslutter Schreiner. ●

– Det å forstå at man får stipend til å fortsette å jobbe med musikken, er helt fantastisk, sier Ellen Andrea Wang, kontrabasist, vokalist og komponist.
FOTO: SOLVEIG SELJ

The Ebersons

Det er ingen enkel øvelse å få til en intervjuavtale med far og datter Jon og Marte. Før var det far i huset som var på turné støtt og stadig – nå er rollene bytta om. Heldigvis er Marte godt tilstede på sosiale medier, noe Jon ikke kan beskyldes for, og i løpet av en lang USA-turné med suksessbandet Highasakite finner vi likevel en dato rundt en måned fram i tid. Når vi treffes er det nesten en gjenforening for de to Ebersonene også.

Måtte det bli slik? At også Marte blei musiker? Som Jon blei det? Som Jons far Leif var det? Marte opplevde absolutt ikke noe press.

– Jeg husker egentlig ikke helt hvordan det starta, sier Marte, men får kjapt hjelp av pater familias som kan fylle inn at det hadde med ei venninne å gjøre som gikk til pianoundervisning.

– Sånn var det ja! Jeg ville gjøre det samme som henne og det hadde ikke noe med pappa å gjøre, smiler Marte og ser bort på den lune og beskjeggede faren.

– Når det er sagt så hadde verken Jon eller mamma Borghild Maaland Eberson noe som helst i mot at det skjedde og etter at hun begynte å ta timer, så tok det ikke lang tid før pianoet var på plass i heimen. Da var Marte 7 år.

– Vi kjøpte piano med en gang vi. Det var på plass en dag da Marte kom hjem fra skolen det, smiler Jon og lite tyder på at det var noe dumt valg.

Meninger fra starten

Som sin far, så hadde også Marte sterke meninger helt fra starten. Hun gikk nemlig til en pianolærer som stort sett syntes det meste måtte gå i dur, noe Marte ikke digga.

– Jeg ville bytte til en moll-lærer som kunne lære meg tristere og finere melodier – sanger med mer stemning i.

Da var Marte åtte-ni år gammel og slik blei det sjølsagt, the Ebersons har det med å få det slik de vil. Seinere gikk det nesten strake veien for Marte bortsett fra ei pause da hun var rundt tolv – da var hun enkelt og greit lei av å lære lekser.

– Vi krangla litt på den tida, innrømmer begge to. – Jeg mente hun skulle spille ordentlig, mens hun holdt på med å finne egne taktarter, ler Ebers og Marte tilføyer at hun opplevde at

han blanda seg og hun ønska avgjort ikke å bli fortalt hvordan alt skulle være – basta!

– Jeg slo i pianoet og gråt. Jeg krangla om klær med mamma og piano med pappa. Det var nok litt trassalder, men det gikk fort over, sier Marte og begge tror det kom mye godt ut av det. – Det var nok en motstand mot autoriteter og jeg ville finne ut via omveier hvordan det hele skulle være. Jeg fant på dynamiske ting sjøl og læreren syntes det var ok – så jeg gjorde som jeg ville uansett!

– Jeg skjønte raskt at Marte hadde det magiske draget, sier Jon. – Det blei stille i heimen da hun spilte klassiske stykker med sin helt egne dynamikk. Hun gjorde det med de enkleste stykkene og det låt bare så vakkert, sier den tydelig stolte.

Seinere gikk veien via Foss videregående skole i Oslo, musikklinja sjølsagt, med Rune Klakegg som pianolærer.

– Han var snill og hyggelig og jeg lærte en hel del pianoteknikk av han, men jeg må innrømme at jeg lærte mest hjemme.

Deretter blei det et år på Sund Folkehøyskole i Nord-Trøndelag med blant andre Christian Haug og Njål Ølnes som lærere og der traff Marte mange andre jenter som har vært med på å sette preg på mye spennende musikk de seineste åra: Therese Aune, Ingrid Helene Håvik og Anja Lauvdal bare for å nevne noen.

– Mange av de jeg traff på Sund har jeg spilt med siden både i bandet Morning Has Occured og i Highasakite. Sjøl om vi dro til forskjellige steder etter Sund, jeg til Grieg-akademiet i Bergen for eksempel, så har vi holdt kontakten både personlig og musikalsk og de siste par åra har det jo tatt helt av med Highasakite der Ingrid Helene er frontfiguren, sier Marte.

Gråt på fanget

Marte og Jon har med det lille unntaket som allerede er nevnt hatt veldig mye med hverandre å gjøre oppover og det har ikke bare dreid seg om musikk. De som kjenner familien Maaland Eberson vet at sport spiller ei veldig viktig rolle. Vi snakker om en familie som er godt over gjennomsnittet opptatt av sport og idrett og Jon var en meget habil tennisspiller i sin oppvekst. Hadde det ikke vært for at han hadde så langt hår og kom fra den nordøstlige

Jon Eberson har vært en sentral skikkelse i norsk musikk siden midten av 70-tallet. Nå er datter Marte i ferd med å ta over stafettpinnen. Heldigvis gjør de mye av vekslinga sammen.

Tekst:

TOR HAMMERØ

Foto:

KRISTIN SVORTE

Selv om Marte Eberson sier hun aldri opplevde noe press med tanke på å bli musiker, måtte det kanskje bare bli sånn. Dette bildet stod på trykk i VG i 1989.

FOTO: ARNE IVERSEN/
VG/NTB SCANPIX

NOPA-bladet klarte å samle Jon og Marte Ebersen på samme sted til samme tid innimellom turnering og plateinnspillinger.

delen av Oslo, så hadde en plass på juniorlandslaget vært innen rekkevidde. Marte blei også bitt av basillen og spilte fotball på Skeid og Kjelsås.

– Jeg kunne alle lagene på B i England utenat! Det var Manchester United som var det store og jeg gråt på fanget til pappa den dagen jeg fikk vite at Cantona la opp! Vi hadde det mye moro hjemme med trening, cola, pizza og Champions League, smiler Marte. Interessen er fortsatt til stede, men hos far er den kanskje større enn noen gang og han forteller gjerne historia om da han satte fast Christer Falck, som er et lite oppslagsverk når det gjelder sport, når det gjelder antall norgesmesterskap badmintonspilleren Hans Sperre har. Vi snakker nerd med andre ord!

Amanuensis

Marte har fra videregående gått veien og fått seg en solid akademisk og teoretisk ballast. Slik var det ikke da Jon satte i gang på 70-tallet. Han fullførte faktisk ikke gymnasen heller – her skulle det spilles. Likevel har det blitt en akademisk løpebane på han også, egentlig mer eller mindre mot alle odds.

– Jeg har jo ikke noen formell bakgrunn i det hele tatt, men så blei det slik at Musikkhøgskolen tok kontakt da i 1996 og lurte på om jeg ville bli noe som jeg nesten ikke hadde hørt om en gang – førsteamanuensis. Jeg sa ja, jeg, og har stortrivdes hele tida.

Det har tydeligvis studentene til Ebers – det er det han heter blant venner og kjente – gjort også, og det er etter hvert flere generasjoner med norske toppmusikanter som skryter han opp i skyene. Utdanninga betyr at Marte har flere bein å stå på og i en tøff frilansverden kan nok det være smart sjøl om det akkurat nå ser ut til at hun har mer enn nok å gjøre.

– Jeg fikk nesten sjokk da jeg flytta tilbake til Oslo etter 5 år i Bergen. Det var i 2012 og «alle» ville ha meg med! Aslak Hartberg og Sjur Miljeteig var bare noen av dem – tenk at de ville ha med meg da! Vikarjobber med Susanne Sundfør og Ingrid Olava har heller ikke vært å forakte!

– Jeg har fortalt henne at musikerlivet ikke er det enkleste, men at det er jævla morsomt da, smiler far og fortsetter: – Jeg har ikke hatt noen betenkeligheter når det gjelder hennes karrierevei og da hun satt hjemme og spilte toner som ikke fantes så var det bare å kjøre på da. Man lander på et eller annet vis – alltid, legger den stolte til og sier at han aldri har tenkt på om noe lønner seg: – Jeg har faktisk aldri hatt noe valg.

For Martes del har møtet med den «virkelige» verden vært en liten aha-opplevelse. Da hun og hennes utkårede – hun gifta seg i sommer – som også er kunstner, var på bankbesøk for å sjekke om muligheten for boliglån, så blei de møtt med spørsmålet: Har dere stabil

økonomi da? Da blei de så demotiverte at de bare rusla ut og utsatte prosjektet. Nå skal de tilbake igjen og med den cv-en og avtaleboka Marte kan slå i bordet med, burde det gå greit.

Spille sammen

Det er ikke vanskelig verken å se eller skjønne at datter og far har stor respekt for hverandre. De har også spilt en hel del sammen. Først var det i en løs jazzsetting sammen med trommeslageren Jon Audun Baar. Seinere har samarbeidet tatt ei ny retning med Eberson Funk Ensemble. Det er faktisk et bevis på at sjukdom kan føre noe godt med seg.

– Etter en operasjon i 2011 måtte jeg finne på noe hjemme mens jeg kom til hektene igjen. Jeg begynte å skrive låter som jeg ikke hadde skrevet på 30 år. Da var Marte i bakhodet og hun kom hjem og sjekka musikken. Det var kjempeartig og rein terapi for meg, sier Jon.

– Jeg er så stolt over å spille med pappa. Tenk å spille solo etter Jon Eberson da! Da får man lyst å øve, ler Marte.

For Jon er det nå viktig at bandet består av venner, folk han trives sammen med, og derfor er både bassisten Sgurd Hole, saksofonisten Kim-Erik Pedersen og trommeslager Pål Thowsen og Marte ombord.

– Vi synes det er veldig morsomt å spille funkrock, holde på med riff og tøffe basslinjer. Jeg skriver *schwære* partiturer, som til et klassisk stykke, men det er likevel frie tøyler. Alle må kunne partiturene veldig bra og holde tunga rett i munnen, men når de gjør det – og det gjør de jo – så blir det jo jævla moro da!

Foreløpig har det blitt bare tre jobber, men i tillegg har de også vært i studio, så om ikke lenge kan mange fler enn de som har vært så heldig å få høre Jon Eberson Funkensemble live få oppleve dette unike familieprosjektet der Marte også synger på ei låt som søster Marie har skrevet teksten til!

– Det er veldig artig at både Marie og Marte er med. Jeg synes det er rørende jeg!

Solo-Marte

Etter å ha jobba et år i studio med Highasakite, dukka det opp mange ideer som Marte ikke fikk plass til på skiva til suksessbandet. Dessuten fikk hun behov for å lage eget stoff.

– Soloprojektet heter Amanda og er egentlig bare meg, men live skal jeg gjøre det som duo med trommeslageren Mats Mæland Jensen. Jeg laget ti låter på en dag og skal spille det inn i Parachute og pappa skal legge på litt akustisk gitar. Jeg regner med at det blir ferdig i løpet av sommeren og kommer ut i høst.

Så spør det hva hun får tid til da. Etter stor suksess «over there» som support for bandet London Grammar der de gjorde ti jobber for rundt 1000 mennesker pluss fem jobber på egenhånd i Austin på South By Southwest (SXSW), så gikk turen tilbake i mai med jobber i New York, Boston og Washington.

– Vi blei veldig godt tatt i mot, smiler Marte som virkelig må planlegge den nærmeste tida for å få plass til alt.

– Jeg er prisgitt tida til Marte. Jeg er klar når hun har tid. Det synes Marte er så flott å høre, sier far Eberson.

I mellomtida kommer det også ei ny skive med Jon, Sigurd Hole og Hilde Marie Kjersem. Der står norske tekster i sentrum og innspillinga er godt i gang, men foreløpig er det litt usikkert når den blir gjort ferdig og når den kommer ut.

Og kanskje den neste store drømmen også går i oppfyllelse: Tekster av Marie, sang av Marte og musikk av Jon! Det hadde vært noe dét for musikkfamilien fra Kjelsås og da bør journalistmor Borghild skrive liner notesen også! ●

Far er stolt over datterens suksessen. Og Marte er stolt over å kunne opptre sammen med far Jon.

Støtte til bestillingsverk

Har du en oppdragsgiver, kan en god kompositorisk idé fort bli realitet ved hjelp av Det norske komponistfond.

To ganger i året deler Det norske komponistfond ut flere millioner kroner til arrangører og organisasjoner som søker om finansiering til konkrete bestillings- og prosjektverk. Fondet er en del av Musikkfondene, og er opprettet for å fremme skapende tonekunst uavhengig av sjanger. Pengene som bevilges, skal gå til yrkesaktive komponister som primært har sitt virke i Norge, og som komponist er man avhengig av en bestiller for å søke midler.

Kunstnerisk initiativ

I oktober går Nynorske litteraturdagar av stabelen, da med ny musikk fra komponist og saksofonist Geir Lysne. Festivalen ønsket seg et bestillingsverk fra musikeren, søkte støtte via Det norske komponistfond og fikk våren 2014 tildelt 90.000 kroner til prosjektet. Selv om ansvaret for søknaden formelt sett ligger hos bestilleren, ser ikke Lysne noe i veien for at komponister selv kan ta kontakt med oppdragsgivere om de ønsker å finansiere egne ideer.

– Jeg er etter hvert så etablert at jeg ikke trenger å gjøre det, men for unge folk som er på vei opp, ser jeg ikke noe galt i at kunstnerne selv kontakter en festival. Gode kunstneriske ideer kommer ofte fra kunstnerne, sier Lysne.

Selv opplever han at Det norske komponistfond er godt kjent blant komponistene, men mindre kjent blant arrangørene. Lysne forteller at han nylig fikk en telefon fra en mindre rutinert arrangør som ønsket å gi ham et oppdrag, men som behøvde tips til hvordan bestillingen kunne finansieres.

– Da måtte jeg foreslå alternativer, forteller komponisten.

– Organiserte musikkfestivaler vet om støtteordningen, men indie-aktører og nye arrangører er ikke så inni det. På Musikkhøgskolen holder man kurs i entreprenørskap hvor man får informasjon om alt dette, men andre som finner ut at de har lyst til å arrangere festival, har kanskje ikke samme kunnskapen.

Bred fordeling

Styret i Det norske komponistfond er oppnevnt av Kulturdepartementet, består av medlemmer fra NOPA og Norsk komponistforening, og ledes av advokat Kristin Slørdahl. Våren 2014 mottok styret 155 søknader, hvorav 60 ble innvilget. Bodø kulturhus, Lydgalleriet, Oslo Sinfonietta og nevnte Nynorske litteraturdagar er noen av dem som fikk en bit av bestillingsverkpotten på 3,78 millioner kroner. Den resterende summen av vårens totale bevilgning på over seks millioner kroner er tildelt NOPA, Norsk komponistforening og nyMusikk til arbeid for å fremme norsk skapende tonekunst.

Slørdahl forteller at det er flere faktorer som vektlegges i utvelgelsesprosessen.

– Det er flere objektive kriterier som må oppfylles. Komponisten skal være bosatt i Norge og ha komposisjon eller låtskriving som profesjon. Det er også objektive krav til bestiller. Hvis bestiller er en institusjon som finansieres over statsbudsjettet og det må forventes at institusjonen har midler til selv å bekoste bestillingsverk, vil de ikke bli vurdert. Etter at de objektive kravene er oppfylt, blir det foretatt en faglig vurdering av prosjektet det søkes støtte til, hvor vi blant annet etterser at vi får en bred fordeling når det gjelder sjanger, kjønn og geografi, forteller hun.

Slørdahl forteller videre at det ikke finnes en øvre grense for hvor mye prosjektstøtte man kan søke om, men at støttesummene følger NOPA og Norsk komponistforenings satser for bestillingsverk. Hun legger til at et viktig element i søknaden er konkret informasjon om fremføring.

– I bestillingsverkets definisjon må man ha en intensjonsavtale med utøver eller fremføringsinstitusjonen om at verket som skal skapes, skal fremføres et sted. Et godt eksempel er Josefine visescene, som hvert år bestiller verk av ulike komponister for fremføring på konserter i løpet av året, sier styrelederen.

Tekst:

LINN CARIN DIRDAL

– Det må også presiseres at man ikke behøver å være medlem i NOPA eller Norsk komponistforening for å få støtte, også komponister som ikke har tilhørighet til noen organisasjon er velkommen til å søke Komponistfondet.

Sjangerenøytral ordning

– Fondet har i hovedsak vært for folk som har komponert via partitur, sier Ragnar Bjerkreim, nylig avgått styreleder i NOPA.

Bjerkreim, som selv har mottatt en bestilling fra Ålgård kirkekor med støtte fra Det norske komponistfond våren 2014, mener at fondet med fordel kan bli enda mer sjangerenøytralt:

– Det skal være for komponister i alle sjangere.

Ifølge Slørdahl er fondet av rent historiske årsaker muligens mindre kjent blant medlemmer av NOPA enn Norsk komponistforening – sistnevntes medlemmer er kanskje mer vant til å arbeide ut fra en bestilling. Basert på søknadsmengde opplever hun likevel at fondet når bredt ut, og hun understreker at sjangerenøytralitet reflekteres i søknadsbehandlingen. Men jo flere som vet at fondet finnes, desto større bredde kan det bli.

– Det er flott hvis bevissthetsnivået om fondet kan økes. Det er bra for å få frem gode prosjekter, påpeker Slørdahl.

*Søknadsfrist for høsten 2014 er 1. oktober.
For mer informasjon, besøk musikkfondene.no.* ●

*Geir Lysne er klar for Nynorske litteraturdagar i oktober. Bestillingsverket fikk tildelt 90.000 kroner fra Det norske komponistfond.
FOTO: HANS ARNE VEDLOG*

NOPAs Formidlingspris til Liv Reidun Gramstad

NOPAs formidlingspris tildeles en person eller institusjon som har gjort en spesiell innsats for formidling av tekst og musikk som er skrevet av norske opphavere. Prisen kan deles ut etter innstilling fra NOPA-medlemmer, NOPAs styre eller andre og består av et trykk og en begrunnelse for hvorfor prisen tildeles. Liv Reidun Gramstad er innehaver og bestyrer av Skei Musikkhandel i Sandnes, og stedet er en legendarisk institusjon for musikkinteresserte i hele Rogaland. Musikkhandelen har et svært velassortert utvalg av plater, noter og instrumenter og ikke minst en butikksjef med inngående kjennskap til alle musikkformer. Nye plateutgivelser markeres med minikonserter i andre etasje, og NOPAs medlemmer har alltid blitt møtt med den største velvilje og støtte. I det nye musikkmarkedet har denne type musikkbutikk blitt en sjeldenhet. Liv Reidun Gramstad yter med det en service langt ut over det en vanligvis kan forlange. ●

Undergrunnspris til Wardruna

Det norske, norrønn-folkbandet Wardruna mottok prisen i klassen for beste undergrunnsband under Metal Hammer sitt årlige Metal Hammer Golden Awards i London i juni.

– Til tross for at Wardruna i utgangspunktet ikke har noe som helst med metalmusikk å gjøre så har vi et stort publikum innenfor metalverdenen. Derfor synes jeg det er svært modig av Metal Hammer å se forbi musikkjangere ved å nominere oss til denne gjeve prisen. Dette er en pris som ene og alene er stemt frem av fans fra hele verden, noe som også gjør dette ekstra moro, sier komponist og grunnlegger av bandet, Einar Selvik i en pressemelding. ●

Er «Ja, vi elsker» moden for revisjon?

Om levekårene for det nasjonale i en global tid

Det er neppe sannsynlig, selv om man for eksempel i Russland har hatt en tendens til å endre teksten i nasjonalsangen etter som ulike politiske regimer kommer og går. Melodien er man derimot så glad i at den er beholdt fra Stalin-epoken. Det er grunn til å tro at Bjørnstjerne Bjørnsons tekst fra 1864 utgjør et slags nasjonalt urpatos som det opp til nå har vært bred enighet om ikke å røre. Men verden ser ut til å bli mindre og mindre, fortære og fortære. Kan dette komme til å påvirke vårt syn på oss selv?

Synet på det nasjonale, som i denne sammenheng betyr å definere en befolkningsgruppe etnisk og geografisk, skifter voldsomt opp igjennom historien. Tidvis er nasjonalistiske strømninger ansett både som positive og rettferdige, tidvis blir de oppfattet som nasjonalsjåvinistiske, altså som en ideologi som for eksempel fremhever det etnisk norske på bekostning av alle andre.

Teksten til «Ja, vi elsker» fra 1864 er knyttet til det første. På denne tiden ser vi konturene av det nasjonale norske prosjektet, at Norge en gang i nær framtid ville kunne fremstå som en selvstendig nasjon. Det er ved slike anledninger nasjonalisme blir ansett som politisk legitimt. Vi kjemper for vår frihet og vår nasjonale identitet. Dette er en høyverdig og rettferdig virksomhet. Det konjunkturutsatte i synet på det nasjonale blir først tydelig etter 1905, når nasjonsprosjektet er fullført. Her fortsetter en nasjonalistisk retning i Norge som nærmer seg det nasjonalsjåvinistiske, ved å ta i bruk myter og symboler fra vikingtiden, godt hjulpet av Keiser Wilhelm, som i sin begeistring over den norske nasjonalismen skjenker oss den gigantiske statuen av «Fridtjof den Frøkne» som står på Vangsnes langs Sognefjorden. Den korte veien fra det sympatiske til det problematiske ser vi også i at nasjonalhelten Christian Michelsen og Fridtjof Nansen er blant stifterne av det mørkeblå/lysebrune «Fedrelandslaget» i 1925.

Derimot er den norske nasjonalismen absolutt politisk korrekt under den tyske okkupasjonen. Nasjonale symboler som flagg, kongens monogram eller bindersene er viktige motstandssymboler. Samtidig bruker Nasjonal Samling også nasjonale symboler, symboler som særlig er knyttet opp mot den norske vikingæraen og høymiddelalderen. Under EF-avstemningen i 1972 er igjen det nasjonalistiske en politisk legitim kraft i motstandsbevegelsen mot EEC, og folkemusikk, vardebrenning og bruk av nasjonaldrakter er svært viktige virkemidler. Det nasjonale er ikke like utbredt ved den neste folkeavstemningen, i 1994; kanskje fordi OL på Lillehammer samme år hadde gjort folk litt mette og trette av en retorikk som framhevet den norske selvtilfredsheten.

Nasjonalsangene begynner å dukke opp i den romantiske perioden i kunst og kultur. Den eldste skal være den nederlandske, men den tyske, som Joseph Haydn har komponert, er også svært gammel. «Deutschland, Deutschland über alles» vakte også stort begeistring hos nazistene og var derfor forbudt i flere år etter krigen. I dag er det kun første vers av den opprinnelige sangen som benyttes. Både den franske og den amerikanske er rene kampsanger som er skrevet til gitte historiske begivenheter hvor landene var under militært angrep utenfra og det gjaldt å mobilisere det patriotiske. Datidens supermakt, England, har ingen nasjonal hymne, men har nøydt seg med «God save the Queen». Kanskje fordi landet hadde eksistert som nasjon siden 1066 og ikke hadde den samme lengsel etter frihet og nasjonalt selvstyre som andre nasjoner på det europeiske kontinentet.

Et av de mest interessante tilfellene av nasjonalsang fra nyere tid er Sør-Afrikas nasjonalsang etter apartheidtiden, en sang som både musikalsk og tekstlig blander elementer fra en sang de hvite boerne brukte med en ANC-hymne.

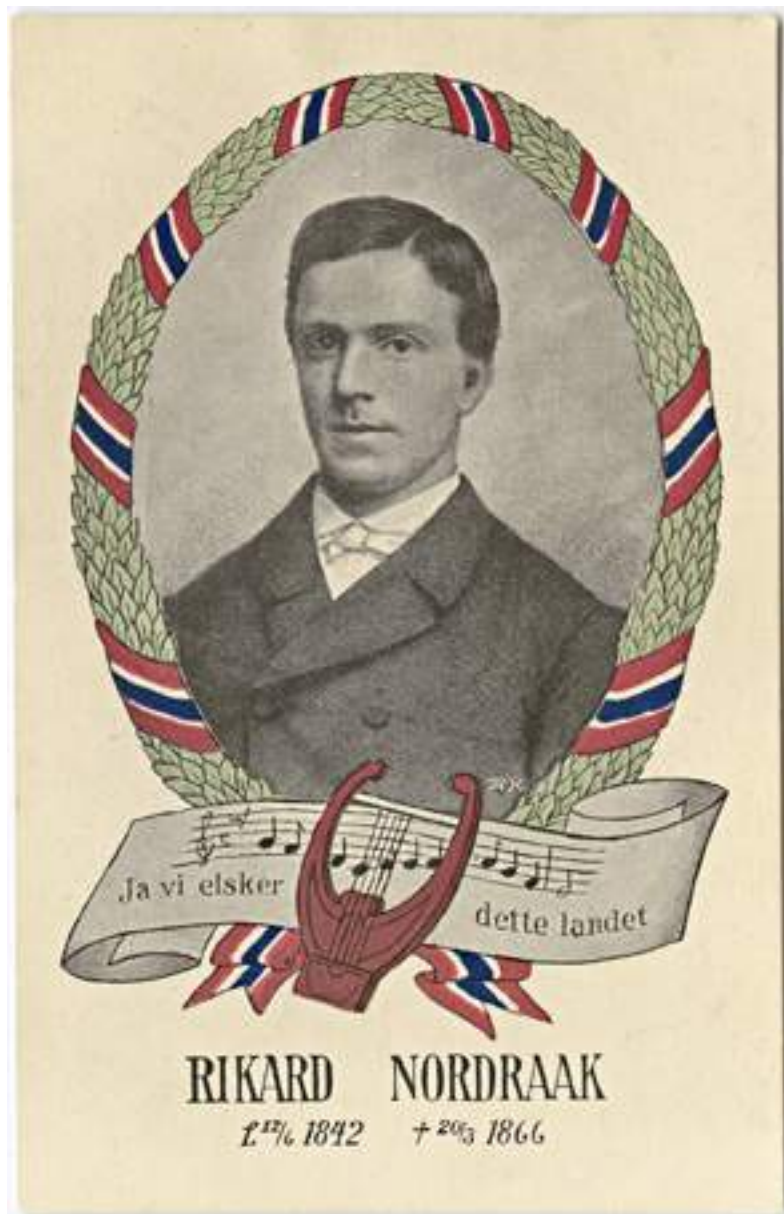
«Ja, vi elsker» er skrevet til 50-årsjubileet for den norske Grunnloven og var ment å er-

Grunnloven som vi i år feirer 200-årsjubileum for, er for lengst flere ganger revidert og modernisert. Lover som enten er uakseptable eller uforståelige er erstattet med moderne og tidsmessige paragrafer. Burde det samme ha blitt gjort med nasjonalsangen vår?

Tekst:
MORTEN LORENTZEN

17. mai, barnetog og «Ja, vi elsker» er tett knyttet sammen. Er nasjonalsangen moden for revisjon på samme måte som selve Grunnloven?

FOTO: FREDRIK VARFJELL / NTB SCANPIX

Rikard Nordraak var Bjørnsons fetter og skrev melodier til en rekke av hans verk, som «Sigurd Slembe» og «Olav Trygvason», i tillegg selvsagt til «Ja, vi elsker».

statte «Sønner av Norge», som hadde fungert som nasjonalsang siden 1820. Før 1820 hadde «For Norge, Kiempers fødeland» av Johan Nordahl Brun fra 1771 vært ledende blant en rekke patriotiske sanger som blant annet ble sunget av norske studenter i København i «Det norske Selskap». Kanskje er det akkurat her vi får øye på den aller viktigste betydningen til nasjonalsanger, at teksten og melodien sammen frembringer en følelsesmessig reaksjon som godt kan karakteriseres som lengsel etter frihet og samhørighet med dem du etnisk hører sammen med. Kombinert med mye godt drikke er det ikke til å undres over at brennende hjerter sang seg hese i begeistring over sin nasjonale identitet.

Det finnes knapt nordmenn som i dag kan hele teksten på «Ja, vi elsker». Dels er den blitt fullstendig utdatert, dels er det maksimalt det første og de to siste versene som brukes, for eksempel ved kongens nyttårstale, idrettsarrangementer eller på 17. mai.

«JA, VI ELSKER»

1. Ja, vi elsker dette landet,
som det stiger frem,
furet, værbitt over vannet,
med de tusen hjem.
Elsker, elsker det og tenker
på vår far og mor
og den saganatt som senker
drømme på vår jord.
2. Dette landet Harald berget
med sin kjemperad,
dette landet Håkon verget,
medens Øyvind kvad;
Olav på det land har malet
korset med sitt blod,
fra dets høye Sverre talet
Roma midt imod.
3. Bønder sine økser brynte
hvor en hær drog frem;
Tordenskiold langs kysten lynte,
så den lystes hjem.
Kvinner selv stod opp og strede
som de vare menn;
andre kunne bare grede,
men det kom igjen!
4. Visstnok var vi ikke mange;
men vi strakk dog til,
da vi prøvdes noen gange,
og det stod på spill;
ti vi heller landet brente
enn det kom til fall;
husker bare hva som hendte
ned på Fredrikshald!
5. Hårde tider har vi døyet,
ble til sist forstøtt;
men i verste nød blåøyet
frihet ble oss født.
Det gav faderkraft å bære
hungersnød og krig,
det gav døden selv sin ære –
og det gav forlig.
6. Fienden sitt våpen kastet,
opp visiret fór,
vi med undren mot ham hastet;
ti han var vår bror.
Drevne frem på stand av skammen
gikk vi søderpå;
nå vi står tre brødre sammen,
og skal sådan stå!
7. Norske mann i hus og hytte,
takk din store Gud!
Landet ville han beskytte,
skjønt det mørkt så ud.
Alt hvad fedrene har kjempet,
mødrene har grett,
har den Herre stille lempet,
så vi vant vår rett.
8. Ja, vi elsker dette landet,
som det stiger frem,
furet, værbitt over vannet,
med de tusen hjem.
Og som fedres kamp har hevet
det av nød til seir,
også vi, når det blir krevet,
for dets fred slår leir.

Bjørnsons første versjon av diktet inneholdt et vers som siden ble utelatt:

Nu gror bare Aks i Vejen
for hin Ufredsmand,
Frihed svinger glad fra Hejen
mod vort Naboland!
Kongen selv staar stærk og aaben
som vor Grænsevagt,
og hans allerbedste Vaaben
er vor Broderpagt.

Melodien er skrevet av Rikard Nordraak, Bjørnsons 21 år gamle fetter. Sangen skal straks ha blitt svært populær blant alle mannskorene og er å finne på de fleste repertoar allerede fra høsten 1864. Bjørnstjerne Bjørnson skal selv ha bedt om at sangen ble sunget langsomt for ikke «å fremheve det selvtilfredse, men heller understreke det ettertenksomme».

Med andre ord kan selv Bjørnstjerne Bjørnson ha hatt en følelse av at denne sangen var i overkant patriotisk, og nærmest komisk, siden det besungede land og folkeslag på den tiden var blant Europas fattigste og ikke hadde vært en selvstendig nasjon siden 1319. Det er også interessant at Bjørnson skrev et vers han siden strøk. Dette verset hyller nokså utvetydig unionen med Sverige og også et broderskap med Danmark. Det sistnevnte kommer også til uttrykk i vers 6, hvor Bjørnson som Ibsen er skuffet over den manglende norsksvenske støtten til Danmark i den dansktyske krigen om Sønderjylland. Bjørnson skal ha hatt et positivt syn på unionen med Sverige, og han skal ha hatt en forsonende funksjon da forholdet mellom Norge og Sverige tilspisset seg i 1905. Mange mener at det var derfor den svenske Nobel Akademien ga ham Nobelprisen i Litteratur.

Det vanskeligste med Bjørnsons tekst i tillegg til arkaiske formuleringer som knapt

er til å forstå, og henvisning til norske militære triumfer i slag ingen husker, er synet på kvinnes deltagelse i nasjonsbyggingen. Det menn har kjempet, har kvinner «grætt», hvis de da ikke stod opp og slo «som om de vare menn». Dette blir i dag bare latterlig og patetisk. Og det blir bare flauere og flauere jo lenger det får stå der som tekst i en nasjonalsang for en nasjon som faktisk hele tiden har vært aller lengst fremme når det gjelder kvinners rettigheter.

Siden vi i utgangspunktet valgte å permittere både «For Norge, Kiempers Fødeland» og «Sønner av Norge», kan det se ut til at datiden erkjente at en nasjonalsang hadde en begrenset levetid før teksten ble utdatert. I så fall burde det kanskje snart være interessant å diskutere «Ja, vi elsker». Synet på kvinner er nevnt. I dag ville det kanskje også være aktuelt å understreke det globale og det nye flerkulturelle Norge, kanskje også si noe om betydningen av naturvern og fornuftig ressursbruk.

Vi har i andre sammenhenger tatt til orde for tekstrevisjoner når en tekst ikke lenger har tålt tidens tann. «Vesle Hoa» til Thorbjørn Egner er jo en slik tekst.

Etter den nasjonale katastrofen 22.7.2011 har både Ole Paus' «Mitt lille land» og Nordahl Griegs «Til ungdommen» vært i bruk i konkurranse med «Ja, vi elsker». Det er interessant at når dagens befolkning kjenner på behov for å samle seg og utrykke nasjonal identitet og samhold, ser de ut til å foretrekke andre sanger enn «Ja, vi elsker». Kanskje er det på tide å få dempet ned Bjørnsons svulstigheter og pussige kvinnesyn, og få det erstattet med noe litt mer ydmykt som kanskje ser oss i et større perspektiv og understreker de globale forpliktelsene som påligger et folk som har hatt slik eventyrlig flaks i de siste to hundre år. ●

Nordraak rakk så vidt å oppleve at hans fedrelands-sang ble meget populær. Han døde i Berlin av tuberkulose i 1866, bare 23 år gammel.

– Selv Bjørnstjerne Bjørnson kan ha hatt en følelse av at «Ja, vi elsker» var i overkant patriotisk, skriver Morten Lorentzen.

MUSIKK I TALL 2012:

Bransjerapport møtt med applaus og kritikk

I april ble det for første gang lagt fram en rapport som viser den økonomiske verdien av norsk musikkbransje. Initiativet ble møtt med applaus, mens forskerne bak rapporten måtte tåle kritikk for metodene som er brukt.

Den norske musikkbransjen omsatte for 3,1 milliarder kroner i 2012. Rundt halvparten av dette er salg av billetter til konserter, en fjerdedel opphavsrettsinntekter, salg av innspilt musikk utgjør en noe mindre andel, mens musikkeksporten står for cirka åtte prosent av den totale omsetningen.

– Vår verden beveger seg så fort for tiden at det blir litt vanskelig å forholde seg til tall fra 2012. Virkeligheten kan allerede være ganske annerledes. Men når det er sagt, er jeg veldig glad for initiativet og en langsiktig plan for å dokumentere de økonomiske verdiene i norsk musikk, sa Phonofile-sjef Erik Brataas da rapporten ble presentert under et godt besøkt seminar på Riksscenen i Oslo. Brataas påpekte imidlertid at Phonofile, med en omsetning på 52 millioner kroner i 2012, ikke var blitt spurt om å levere tall til rapporten som konsulent-selskapet Rambøll har utarbeidet på oppdrag fra Kulturdepartementet og Norsk kulturråd.

– Jeg har litt problemer med å stole på tallene, her er det flere muligheter for dobbeltføring, uttalte musikkforlegger Philip Kruse, mens Daniel Nordgård ved Agderforskning var blant flere som savnet en klarere definisjon og utskilling av norskandelen i næringen.

I et svar på kritikken sa seniorkonsulent Christin Krohn i Rambøll til Ballade.no at formålet var å skape en førstegangsmåling og at målingene antakelig vil bli mer nøyaktige i fortsettelsen.

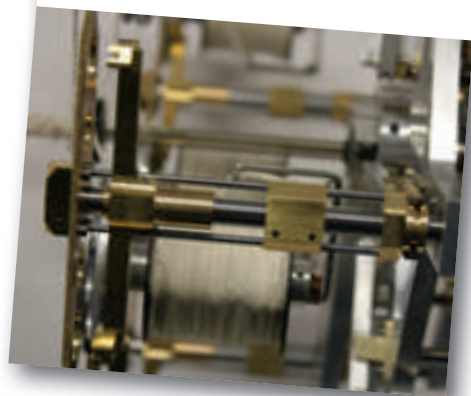
Jakten på svenskene

Rapporten sammenligner norsk, svensk og dansk musikkbransje. Konklusjonen er at de skandinaviske landene har ganske like markeder, med unntak av et viktig punkt: For Sveriges del utgjør eksport en dobbelt så stor andel av omsetningen. Historisk sett er Sverige verdens tredje største musikkeksportør etter USA og Storbritannia, og verdens aller største år man tar folketallet i betraktning.

– Jeg digger at vi tør bruke stormakten Sverige som målestokk. Denne rapporten etablerer 2012 som et nullpunkt, og selve

Musikk i tall 2012

Karsen W. Meyhoff, Christin W. Krohn og Jon Martin Sjøvold

formatet blir et viktig verktøy videre. Nå må vi utnytte at vi selv er verdens fremste digitalnasjon og ledende på streaming, sa Kathrine Synnes Finnskog, daglig leder i Music Norway.

– Vi må få resten av verden til å øke forbruket av norsk musikk. Jeg er veldig opptatt av hvilke muligheter for eksempel streaming gir oss med tanke på nye eksportinntekter. Og det at vi er så langt framme på det digitale, setter oss i en god situasjon. Vi har aldri vært tettere på verden enn nå, sa en optimistisk Universal-direktør Bjørn Rogstad. ●

Nøkkeltall

Omsetning i norsk musikkbransje i 2012: 3,086 milliarder kroner.

Det er 611 kroner per nordmann.

Totalsummen fordeler seg slik:

Billettinntekter: 1,536 milliarder kroner

Inntekter fra opphavsrett: 796 millioner kroner – Salg av innspilt musikk: 754 millioner kroner – Eksport av musikk: 247 millioner kroner

Sverige omsatte for 6,358 milliarder kroner i 2012, dvs. 665 kroner per hode. Danmark omsatte for 3,829 milliarder kroner, dvs. 683 kroner per hode.

Tekst:
ASBJØRN MYHRE

**Saksofonisten,
komponisten
og bandlederen
Frøy Aagre er en
artist som vet
hvor hun vil
– og hvordan hun
skal komme dit.**

Det finnes ikke mange kvinnelige, norske jazzsaksofonister. Hun er tidligere sammenlignet med legender som Jan Garbarek, David Liebman og Wayne Shorter, men det musikalske og stilmessige uttrykket er umiskjennelig Frøy Aagre.

FOTO: HASLIENFOTOGRAFENE

Alltid på vei

Tekst:
TOR HAMMERØ

Den musikalske variasjonen er stor, men for øyeblikket har hun funnet sin klesstil: – Jeg kler meg helt gjennomført, og nå bruker jeg nesten utelukkende gamle Adidas-kjoler, sier Aagre.
FOTO: HASLIENFOTOGRAFENE

37 år unge Aagre fra Tønsberg har siden «starten» vært svært bevisst på målene sine, og hun har gått den veien hun har ønska å gå for å nå dem. Det har blant annet ført til studier både i Buenos Aires, Birmingham, Oslo, London og New York. Ikke akkurat den slagne landevei, men så er ikke Aagre noen A4-person heller. Etter at hun bosatte seg i Oslo, har det resultert i fire skiver under eget navn de seineste ti åra – to med hennes band Frøy Aagre Offbeat, ei soloskive og den ferskeste med den elektriske utgaven av henne – «Frøy Aagre Electric». I tillegg turnering i store deler av verden.

Å bygga seg et nettverk

Aagre har bygga nettverk og pleid kontakter siden hun starta på ferden, som har ført til mange spennende destinasjoner. På studieste-

dene har det vært møter som har satt spor og som har hatt betydning i år framover. Disse vil hun garantert ta med seg videre.

– I 2005 gikk jeg på kurs i Banff i Canada og møtte blant andre en australsk musiker som det oppstod flott kjemi med. Etterpå har det blitt tre turneer i Australia, der jeg spiller med lokale musikanter, sier Aagre over en hyggelig lunsj på thairestaurant i Oslo. Tida vi har sammen, er begrensa, men absolutt tilstrekkelig, Frøy Aagre er nemlig en solid planlegger av både arbeidsdagen sin og seg sjøl.

Australia er på ingen måte unntaket når det gjelder den proaktive og utadvendte måten Aagre jobber på. India, Kina og England, som hun kaller sitt andre hjemland, er også viktige «arbeidsplasser» for henne, og her er det nettverk og kontakter over år som er avgjørende.

– Messer som MIDEM i Cannes og Jazzahead i Bremen er også viktige, og det hjelper så lite om du etablerer nettverkene hvis du glemmer å holde dem ved like, understreker hun.

Med ansiktet mot publikum

Tenor- og sopransaksofonisten Aagre tilhører så avgjort også generasjonen som har et meget bevisst forhold til kommunikasjon. Både internasjonalt og nasjonalt kjenner vi mange eksempler på jazzmusikanter som har stått med ryggen til publikum og aldri har sagt et ord til dem som har betalt i dyre dommer. Det mest kjente navnet er vel Miles Davis. For hans del gikk det for så vidt fint uansett, men han var definitivt unntaket.

– Jeg er veldig bevisst på alt som har med kommunikasjon å gjøre. Jeg snakker mye og gjerne med publikum, og det fører til at også kompliserte saker kan presenteres. Jeg opplever at publikum overalt liker det, og det blir en slags dominoeffekt av det: Inkluderer du publikum aktivt, blir det en del av opplevelsen for alle involverte.

For Aagres vedkommende inkluderer det med kommunikasjon også noe mer.

– Jeg kler meg helt gjennomført, og nå bruker jeg nesten utelukkende gamle Adidas-kjoler som jeg finner i bruktbutikker over hele verden. Tidligere brukte jeg kjoler fra designeren Tulip + Tatamo, men nå stemmer

det liksom bedre med det uttrykket Adidas-klærne gir meg.

Med CD-en muligens på god vei over i historien har Aagre bedre enn de fleste skjønnet at strømmetjenester er viktige.

– Det er jo i utgangspunktet vanskelig å synes i mediebildet selv om alt er tilgjengelig. Derfor er det viktig med strømmetjenester, og jeg er veldig begeistra for Wimp. De ble begeistra for den nye skiva mi, og det betyr at de legger ting til rette. Som et resultat blir slike relativt smale ting oppdaga av stadig nye og flere lyttere som ellers aldri ville ha blitt eksponert for musikken. Folkene hos Wimp er entusiaster og veileder folk, gir brukerne nye og uante opplevelser.

Det betyr igjen at musikken lever utenom konsertene, og musikkredaksjonen i strømmetjenester som Wimp fungerer som anmeldere, noe Aagre synes er kjempebra.

– Jeg har også laget spillelister for Wimp, noe som absolutt har inspirert meg, tilføyer hun.

Men musikken er viktigst

Mange jazzmusikere er av typen som synes det er fantastisk spennende å spille, men all jobben i tillegg, som markedsføring, søknads-skriving og annen utadretta virksomhet, det kan de lite eller ingenting om. For Frøy Aagres del er alt dette flere sider av det å kunne leve av å være artist. Det er også grunnen til at hun har en flott og utadvendt hjemmeside. Da skader det heller ikke at ektemann Roy Waggestad er grafisk designer og har hjulpet til med den biten.

– Pressefolk og publikum generelt sier den er informativ. Det er jeg glad for, og dét er selvsagt med på å knytte enda bedre bånd mellom meg og alle dem jeg vil ha kontakt med og som kan bety noe for karrieren min.

Men hvordan man enn snur og vender på det, er det sjølsagt musikken som kommer først, og der er Aagre hundre prosent kompromissløs. Det betyr ikke at hun ikke bryr seg om publikum – tvert imot.

– Storyen bak musikken er viktig, og publikum må kunne følge ideene. Det å inkludere publikum i disse aspektene gjør at også de som ikke har noe forhold til instrumental musikk fra før, kan bli med til nye og dypere nivå musikalsk. Jeg velger ut noen av de mange

ideene mine slik at det blir en organisk flyt og en helhet i komposisjonene, forteller Aagre.

Nå har hun flytta seg fra et akustisk til et elektrisk uttrykk, men prinsippene er likevel de samme; det handler uansett om formidling og kontakt. Det betyr heller ikke at det må nye medmusikanter til for å formidle «det nye språket» – tangentmannen Andreas Ulvo har for eksempel vært med på nesten hele reisen.

Det gjelder å gjennomføre

Som den observante leser sikkert har skjønnet, er ikke Frøy Aagre typen som lar tilfældighetene styre livet og karrieren.

– Jeg planlegger vel kanskje rundt et og et halvt år fremover hele tiden. Det hele er en evig utviklingsprosess, og jeg vil gjerne utenfor komfortsonen. Da hjelper det når jeg tror jeg har organisatoriske evner i ryggmargen, smiler hun. – I tiden som kommer er bandet mitt med hele tiden, men i tillegg blir det også kammermusikk med kor og orkester – store prosjekter som tar tid, med komponering og gjennomføring.

Dette toget har garantert bare så vidt forlatt stasjonen, og når muligheten byr seg, stikker hun kanskje tilbake til en av NOPAs arbeidsboliger, der hun mer enn gjerne jobber og komponerer ny musikk i en eller annen sjanger. Aagre har ingen problemer med å slå fast at hun er utstyrt med sterk gjennomføringskraft.

– Jeg er ingen drømmer. Jeg er realist. Drømmer jeg om noe, så setter jeg i gang straks! ●

Albumet «Frøy Aagre Electric», som kom i oktober 2013, markerte et tydelig stilistisk skifte hos Aagre, med låter som grenset til pop og elektronika.

Poetisk dagsorden

«Skummelt, men spennende tema», svarte Hanne Hukkelberg på sms. «Håper vi rekker det», svarte gutta i Kråkesølv. Spørsmålet handlet om politisk engasjement – og hvordan la det komme til uttrykk.

Jeg tror jeg ofte er redd og sensurerer meg selv litt mye. Jeg kan absolutt ha politiske holdninger og meninger som jeg spiller i tekstene, men ikke alltid like tydelig, sier musiker og kunstner Hanne Hukkelberg noe tankefull. – Politikk og kunst er vanskelig.

– Å forene?

– Ja, og jeg har prøvd å tenke hva det er som gjør det så vanskelig, for vi har jo alle meninger om hva som er bra og dårlig her i verden.

Sensuren

Ytringsfriheten settes høyt i Norge. Den er grunnlovsfestet, og det ligger forventninger i samfunnet til menneskene, både de synlige og de mindre synlige, om at man skal la sine meninger komme til uttrykk. Og kunstneren har et ansvar, mener Hukkelberg, men kunstneren kan samtidig ikke love noe.

– I mine prosesser rundt det å skape begynner jeg helt usensurert, men det er ikke så lett lenger. Så det går med en del krefter til å plukke av seg disse hensynene, sensuren, og så kjøre ut det jeg faktisk bryr meg om. Det er der jeg tror forskjellen ligger, på meg som kunstner og resten. Andre kan og skal svare, mens jeg skal belyse og speile hva som skjer inni og utenfor mennesket.

Kunstnerens ubestridte fiende er, ifølge Hukkelberg, hennes egen sensur og alle spørsmålene hun prøver å svare på for håndverksmessig å kunne kjenne seg trygg.

– Hva prøver jeg å si, og hvor stor kraft vil jeg at dette skal ha? Hva er konsekvensene? Mener jeg det, for så til slutt å klippe navlestrengen og la det leve sitt eget liv? sier hun nesten andpustent.

Hukkelberg forteller så om en låt hvor ingen fanget opp det politisk innholdet, enda hun syntes det var svært så tydelig.

– *Er det greit, at det ble en kjærlighetssang?*

– Jeg får liksom ikke gjort så mye med det. Det er jo en del av opplegget, å legge opp til tolkninger. Men det er et par ganger jeg virkelig har blitt overrasket over at budskapet ikke er fanget opp, sier hun.

Kulturliv i økonomisk særstilling

Norske kunstnere og musikere er i en økonomisk særstilling. Ikke bare i verdensammenheng, men i Europa, hvor eurokrisen har rammet kultursektoren hardt. Ifølge tall fra 2013 er det bare Norge, Frankrike og Tyskland som ikke har kuttet i sine kulturbudsjetter de siste fem-seks årene. Tyskland har alltid tatt sin rolle som kulturnasjon på alvor, og har gradvis

økt budsjettene i det siste. Italia, Nederland, Storbritannia, Irland og Hellas er blant landene som har fått kulturbudsjettene sine kuttet med 25 prosent, eller mer, på kort tid.

I Norge er kulturbudsjettet på over én prosent av statsbudsjettet, og er doblet siden 2005. Av det 1,16 milliarder store kulturbudsjettet den blåblå regjeringen presenterte for 2014, er godt over 200 millioner kroner tillagt fagområdet for musikk (Kulturfondet og Fond for lyd og bilde). I tillegg kommer potten på 288 millioner kroner med statens kunstnerstipender, post 74 på statsbudsjettet, hvor musikk er tillagt 24 millioner kroner, og videre en rekke støtteordninger som Fond for utøvende kunstnere, stipend-ordninger i medlemsorganisasjoner og midler fra private legater.

Flau kunstner

At nordmenn og norske kunstnere ikke kjenner verdens ubalanse på kroppen, som Hukkelberg selv kaller det, tror hun påvirker hvordan man lar seg engasjere og inspirere. Hun mener nivået på problemene vi sliter med her i landet, er såpass lavt at det er med på å prege innholdet, eller mangelen på politisk inspirert innhold, i norsk musikk.

– Mine problemer er mer knyttet opp mot en flauhet over at alle mine behov er dekket. Skal jeg skrive i protest eller politisk i slike sammenhenger, må det handle om noen andre. Helt klart, det kan ikke handle om meg. Jeg kjemper ikke de kampene som mange andre.

Media ødelegger

Det er ikke bare mangelen på «sult» som påvirker kunstnerens inspirasjon og hva han eller hun velger å opponere mot i dag, mener Hukkelberg. Hun tror mangelen på ytringer fra kunstnere i stor grad også skyldes frykt for hva mediene kan gjøre med uttalelser av politisk karakter, at det er så lett å bli tatt på ting at det kjennes bedre å la være.

– Og sosiale medier er blitt livsfarlig, sier Hukkelberg, som likevel ser muligheter.

– Det kan egentlig gjøres ganske enkelt, så lenge man ikke snakker og mener noe om ting man ikke kan nok om. Og det finnes mange kunstnere som fint uttaler seg på vegne av seg selv og ikke bare gjennom det de skaper.

– *Men er kunstneren for mett?*

– Det er mer interessant å se hva folk velger å gjøre med det at vi har det så godt. Levevilkårene for kunstneren står overhodet ikke i stil med den økonomiske veksten i samfunnet for øvrig, så det blir feil å si at kunstne-

Tekst:
TOVE HEYERDAHL

ren er for mett, men de fleste i Norge velger å late som ingenting, for ikke å risikere å måtte gi noe fra oss. Noen mener også høyt at vi har for mye, men kan vi klage? Og hva skal man selv gi seg lov til å si? spør Hukkelberg.

Fisken, havet og kjærligheta

Det var ikke kjempelett for Hukkelberg å si ja til å være med på «Fisken, havet og kjærligheta», en samleplate som kom i mars, hvor flere artister bidrar i «en hyllest til et oljefritt Lofoten, Vesterålen og Senja», og der norske artister synger sanger til støtte for en politisk enkeltsak. Hanne Hukkelberg har både bodd på Senja og vært nominert til Statoil-stipendet tre ganger! Stipendet ble tidligere delt ut under by:Larm og var på 800.000 kroner, før det ble lagt ned i 2013.

– Jeg kan bli helt gæren av å tenke på disse tingene, men har på sett og vis kommet frem til noe, sier hun engasjert. Nemlig at pengene gjør seg bedre i min lomme enn i Statoils, og at jeg derfor ville være nominert. Hukkelberg forteller at hun har venner som er sterkt imot at oljepenger direkte skal støtte kulturen, og at hun har stor respekt for deres engasjement.

– Samtidig er det sånn at jeg sysselsetter mange mennesker i mitt arbeid som kunstner, og problemstillingen blir et slags paradoks i Olje-Norge når jeg i årevis har fartet rundt på Europa-turneer og turneer i USA – for statlige kroner! Jeg hadde ikke greid meg som kunstner uten staten og diverse støtteordninger, som igjen er et resultat av den rikdommen oljen har gitt oss, sier Hukkelberg, og fortsetter tydelig:

– Mitt prinsipp er at jeg ikke skal kjempe mine kamper ved å boikotte eller melde meg ut, men heller søke informasjon og eventuelt konfrontere og handle. Og jeg mener ikke at dette er det alle skal eller bør gjøre. Det handler om meg, sier Hukkelberg.

Blir lett teit

– Å skrive politisk er vanskelig, sier Fredrik William Olsen, låtskriver, gitarist og sporadisk vokalist i bandet Kråkesølv. Stykkevis kommer bandet til en kaffe, før flytoget stikker av gårde med dem, hjem til Bodø.

– Hvordan vanskelig?

– Fordi det så utrolig lett blir teit, rett og slett, og det skal helst bli forståelig uten å være naivt. Og det bikker så lett over i en moraliserende tone du ikke vil ha, sier Fredrik, før Petter Unstad – bassist, vokalist og låtskriver – overtar.

Gutta i Kråkesølv har fått mye oppmerksomhet for sitt engasjement i miljøsaken.

FOTO: KRISTINA KVAMMEN

Plata «Fisken, havet og kjærligheta» kom tidligere i år og samler artister med et sterkt engasjement for at havområdene utenfor Lofoten, Vesterålen og Senja holdes fri for olje- og gassvirksomhet.

– Kunstnerens ubestridte fiende er hennes egen sensur, sier Hanne Hukkelberg.

FOTO: FORESTRY.NO

– For man kan synge om alt, prøve å pushe grensene og gjøre det godt. Det er bare det at jo mer kontroversielt temaet er, desto vanskeligere og viktigere blir det å få det til poetisk, og at det henger sammen håndverksmessig. Da er det lettere med en henda-i-været-låt. Den er det aldri noen som tar deg på, humrer han.

Pressen

Kråkesølv-gutta har tidligere vakt oppsikt med sitt miljø- og samfunnsengasjement, tydeliggjort da de i 2010 takket nei til nominasjon til Statoil-stipendet.

– Du må hele tida safe hvis du skal mene noe politisk offentlig. Du må forberede deg godt og tenke: Hva kan de ta meg på? sier Olsen, som tidligere har uttalt i Morgenbladet at det er blitt trendy blant musikere å ikke mene noe om det samfunnet vi lever i, men som selv føler at det er et ansvar han har, nærmest en plikt, å rette søkelyset mot det som engasjerer ham når han har muligheten.

Petter Unstad er enig, men med undertoner.

– Hvis man blir spurt om hva man mener om noe, burde man anstrenge seg for å svare, men vi har opplevd at media dro oss inn i en alkoholdebatt hvor vi ble fremstilt som kritikere av alkoholkulturen i musikkbransjen, fordi vi svarte på ett lite spørsmål i et større intervju. Plutselig var vi ansiktene i en sak vi slett ikke var spurt om å fronte. Da var det shit, at folk skulle mislike oss for noe vi ikke mente.

Da Kråkesølv takket nei til Statoil-nominasjonen under by:Larm i 2010, hadde de brukt mye tid på hva de skulle si og i hvilke sammenhenger, slik at ingenting kunne misforstås. Olsen forklarer:

– Da valgte vi helt spesifikt å fokusere på det som eventuelt skulle bli en konsekvens-

utredning i nord, slik at det ikke skulle bli at Kråkesølv er imot olje! For det er vi ikke, men vi kunne ikke si ja til den nominasjonen når vi var på parti med Natur og Ungdom, som kjempet sin livs kamp, liksom.

Gutta i Kråkesølv tror det er viktig å velge seg ut små deler å engasjere seg i når det kommer til å mene noe i så store sammenhenger som for eksempel oljeutredning i nord, og svare godt for seg.

– Da kan det gå bra, sier Kristoffer Unstad, som er gitarist, låtskriver og også vokalist i bandet. Han rekker oss så vidt, men er med en gang veldig til stede.

– Du kan spille på en valgwake fordi du ønsker å gi din støtte til miljøsaken, som da flere stilte opp og spilte for Miljøpartiet De Grønne. Så ringer pressen på døra og lur på hva du mener om partiets skole- og helsepolitikk? Og om du også er for legalisering av hasj? forklarer Unstad for å understreke hvor håpløst vanskelig det er å ha noe med ren partipolitikk å gjøre. Samtidig som de alle mener at du må ta et standpunkt og ikke tro du bare driver med veldedighet hvis du først stiller opp.

Siste plata

Kråkesølv synger på norsk. De synger på nordnorsk og er flere ganger løftet frem som tekstlige fornyere av den nordnorske vise-rock-tradisjonen.

– Jeg kunne aldri skrevet på engelsk, mumler Petter Unstad. – Jeg *kan* ikke engelsk heller, fortsetter han, mer oppklarende for seg selv.

Nå er de i gang med å diskutere graden av politisk innhold på sin siste skive, som ganske enkelt heter «Kråkesølv». Petter mener det er færre politisk inspirerte tekster enn tidligere, Kristoffer mener det er like mange som før, bare at de er bedre og ikke så enkle å fange opp.

– Vi har politiske låter på denne siste plata som ikke nødvendigvis oppfattes sånn. Ting som blir beskrevet med klare meninger, uten at de er direkte navngitt, sier Kristoffer Unstad.

– Låta «Hoffnarr» må jo sies å være artist-politisk, humrer Fredrik William Olsen. Han synes derimot det er viktig å gi uttrykk for hvordan de forskjellige sjangrene i musikken legitimerer innholdet i tekstene, og hva det er tillatt å synge om.

– Jeg synes jeg ser tilbakemeldingene hvis vi hadde skrevet og sunget om weed, og «fuck bitches», som hiphop-erne. Knull bitches, liksom? Det er som om tekstene leses mer som

Opprøret lever i hverdagshistoriene

skuespill og diktning i enkelte sjangre, som fiksjonslitteratur, hvor du kan skrive om alt. Men er du skapende musiker i en sjanger som vår, handler alt om oss, om dæ, men det er ikke sant, sier Olsen. – Det er mye diktning.

Potet

At norske musikere har det for godt, vil ikke gutta være med på, eller at det er størrelsen på kulturbudsjettet som forklarer mangelen på politisk rock eller engasjement blant norske musikere.

– Det handler om flere ting. Selv om vi kanskje har det bedre enn i en rekke andre land, er det like vanskelig å leve av musikk i Norge som ellers i verden. Den norske rikdommen påvirker ikke meg som en samfunnsengasjert person, sier Petter Unstad.

– Og skal du overleve på sikt, må du uansett bli en sånn musikkpotet som kan drive og jobbe med flere ting i bransjen, sier Olsen.

Hyllest til Nord-Norge

Kråkesølv er også med på samleplaten «Fisken, havet og kjærligheta», med Hanne Hukkelberg, Big Bang, Halvdan Sivertsen, Senjahopen, Ingeborg Oktober, Æ & Dem og den svenske Træna-vennen Stefan Sundström. Hukkelberg forklarte tidligere i artikkelen om sine tanker rundt det å bidra, men at hun, som Kråkesølv, ser på dette som en feiring av en konsekvensutredning det ikke ble noe av.

– Mange er redde for å bli politiske artister. Vi har valgt noen saker som vi alle er enige i å mene noe om offentlig, sier Fredrik William Olsen.

– Og det er på sett og vis farlig nok, for plutselig er du fremstilt som en sytepave, og ikke som en person som ønsker en forandring. Og det er ganske symptomatisk for Norge, hvor alle syter, men ingen liker sytepaver, sier Petter Unstad.

Gutta rydder telefonene av bordet og starter en liten taxi-jakt. Rekker de toget og flyet, og jeg vurderer å pese dem på klimavoter, for det går jo tog de kan ta helt frem til Bodø? Men det er nettopp det vi har snakket om, at vi kan ta dem på alt når de har sagt én ting.

Kristoffer Unstad tillater seg å summere på ærlig vis hva det hele koker ned til hvis man ikke utfordrer seg selv.

– Alle musikere vil ha folk på gig! En vil tekkes flest mulig, så de kommer, det ligger i kortene, det er sånn det er. Det ligger i artistens natur. ●

Vi møter to sentrale stemmer fra 80- og 90-tallet. Elling Borgersrud fra Gatas Parlament og Harald Lange fra Böyen Beng. To størrelser som ikke har lagt ned den skarpe pennen.

«Nedenfra»

Gatas Parlament drev med norskspråklig politisk rap i en periode da det var få som gjorde det. Det første frøet ble sådd tidlig på 90-tallet. I sin tid hentet Gatas Parlament inspirasjon fra Blitz-punken, politiske viser fra 70-tallet samt engelsk og amerikansk hiphop.

– Det ble jo en slags obskur subkultur det vi holdt på med. Vi var 300 hiphoppere, kanskje. I dag er det jo helt absurd hvor mange det er. Før var det litt «nedenfra» i vinklingen av det, med innvandrerperspektivet inkludert, sier Elling. Nå har hiphopen forlenget blitt kraftig kommersialisert, verst eksemplifisert med Erik og Kriss og Cir.Cuz.

– Det finnes jo veldig bra hiphop i Norge, men kvaliteten av det målt i prosent er jo lavere enn den var, sier Borgersrud. Definisjonen av «kommers» har også endret seg litt. Når man var kommers, så var det før snakk om å selge plater til folk som kjøper plater.

– Nå er pengestrømmen annerledes, og det handler eksempelvis om å komme seg inn i eventmarkedet. Det skaper veldig «ufarlige» artister, hevder Borgersrud.

Undergrunnen

Böyen Beng ble startet på midten av 80-tallet, og holder det fremdeles gående i de samme miljøene som før. For der hiphopen ble mainstream og havnet i storformatet, holder blant annet Harald Langes band seg fremdeles i undergrunnen.

– Bandet vårt har ikke hatt noen voldsom stor politisk agenda sånn sett. Det er historier fra gata, men det har blitt politisk gjennom at våre egne historier har politisk aktualitet, forteller Lange. Tilknytningen til Blitz er en viktig del av det.

– Blitz var jo en politisk bevegelse på 80- og 90-tallet, hvor man hadde en egen politikk og fulgte den, sier Böyen Beng-vokalist og legger til at de fremdeles følger den retningen.

Opprøret

Betegnelsen opprør finnes fremdeles, men definisjonen av det handler om langt mer enn politikk.

Kanskje er ikke det politiske opprøret like tilstedeværende dagens musikk, men i følge to av våre fremste ordsmeder innenfor hiphop og punk lever opprøret gjennom historiene fra gata.

Tekst/foto:
ODD INGE RAND

Elling Borgersrud (t.v) fra Gatas Parlament og Harald Lange fra Böyen Beng mener hverdagspoesien fortsatt bærer kimer til opprør.

– Opprør kan være så mange forskjellige ting. Det finnes opprør i musikken i dag også, spesielt utover Norges grenser, sier Lange. Opprørene trenger ikke være politiske, det kan også være det å bryte ut av en livssituasjon som virker hemmende for å frigjøre seg selv og sin kreativitet. I dag ser man på låter som forsøkte å forandre verden i et historisk perspektiv, som John Lennons «Imagine» og «Working Class Hero». De er fortsatt med på å forandre folks tankesett.

– Opprøret i internasjonal skala holdes også aktuelt med aktører som eksempelvis Pussy Riot, i et skjæringspunkt mellom musikk og aktivisme, sier Lange.

Hverdagspoesien

Hiphopen i dag rommer mye, og en rapper som OnkIP får mye oppmerksomhet om dagen. En lyriker som flere hevder viderefører arven til Joachim «Jokke» Nielsen. Smarte anekdoter fra gata, og hverdagspoesi med tyngde.

– Jokke var jo politisk han, uten at han promoterte et spesielt parti eller bevegelse. Det var politisk slagkraft i lyrikken hans, noe det også er i OnkIP sine tekster. Både Jokke og hans etterfølgere skriver om sine liv, sier Lange. Dagens tekstforfattere fører arven videre gjennom å skildre sine egne miljøer, med mer eller mindre politiske undertoner slik som Böyen Beng og Gatas Parlament gjorde det den gangen.

– Så absolutt. Og de viderefører en sterk arv og tradisjon. Vi skal ikke være mindre beskjedne enn å si at vi har levert noen sterke bidrag til den kulturen, og at det videreføres er både naturlig, men også veldig kult. OnkIP og Lars Vaular er to glimrende etterfølgere, sier Lange.

Punken lever

De gamle traverne Böyen Beng finnes fremdeles, og kom med sitt hittil siste album Bengladiro i 2012. Tekstforfatteren Harald Lange er den samme, i følge han selv.

– Jeg har jo blitt litt stuck i den figuren jeg har skapt. Min offentlige figur har jo mer og mer tatt formen av et kunstprosjekt, smiler Lange. Det finnes også etterfølgere.

– I undergrunnen i punkmiljøet har vi jo et band som Knuste Ruter som oppsummerer Oslo-punken veldig godt, og samtidig gjør den aktuell igjen, sier Harald om bandet som har fått med seg den tidligere Stengte Dører-vokalist Hase Brink i rekkene. At hiphopen ble så stor overrasker ikke Lange.

–Punken var fanebærerne for ungdomskulturen på 80-tallet og starten av 90-tallet. Hiphopen var mer fremtidsrettet, og hadde en klarere adresse mot de store massene. Den hadde også den teknologiske futurismen i seg. Den har fått en mye mer sentral plass i kulturen, sier han. Hvor befinner så punken seg i 2014?

– Punkken både var og er ganske «old school». Oslopunken er fremdeles en obskur sak på siden av det offisielle kulturlivet, sier Lange.

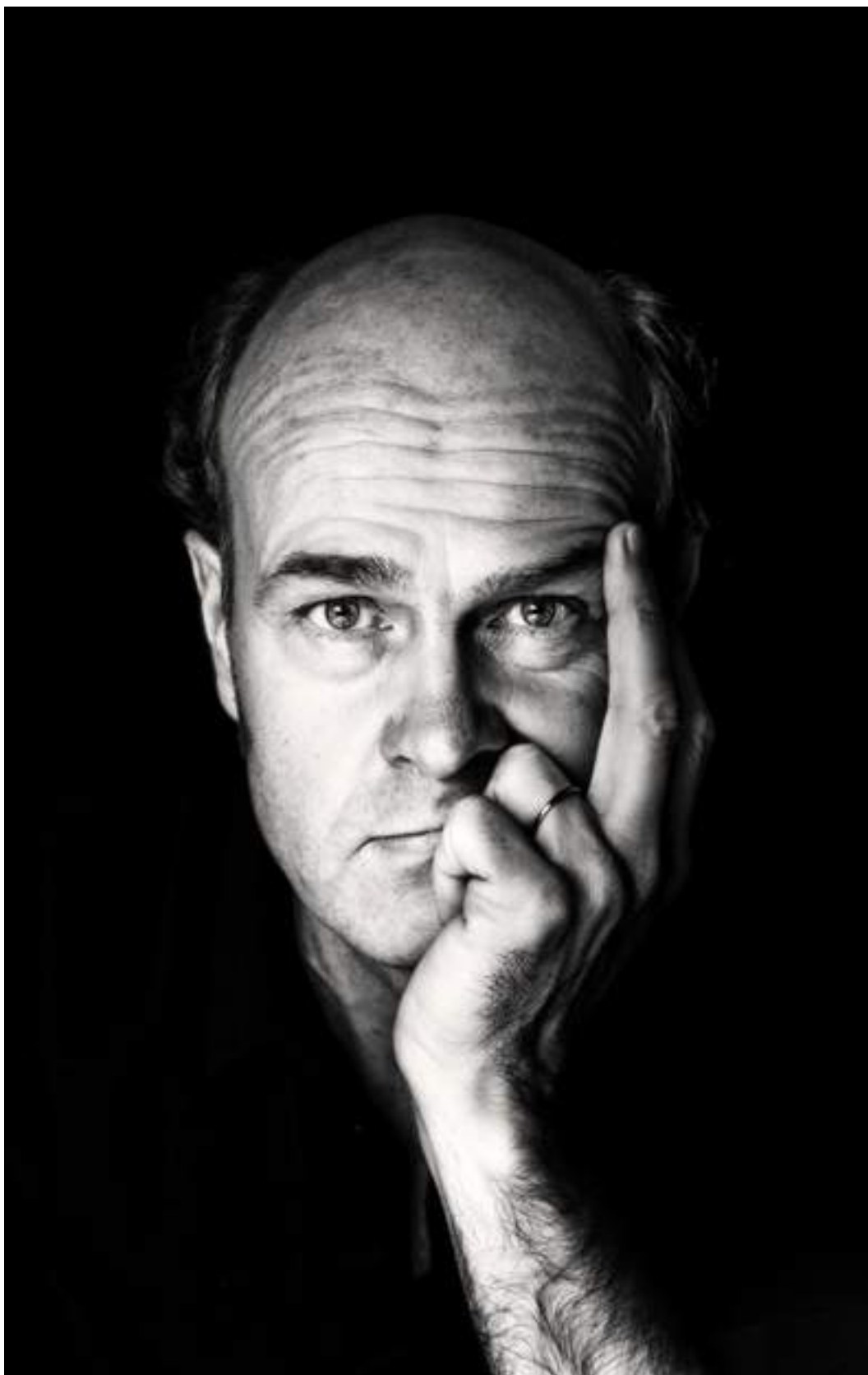
Tusen tegninger

Når vi spør om hva som er den beste politiske låten som har kommet i den senere tid, er ikke Elling Borgersrud i Gatas Parlament i tvil.

– Jeg er veldig fristet til å si «Tusen tegninger» av Karpe Diem. Veldig mainstream, ja, men de tar det politiske utgangspunktet og sier de tingene som trengs å bli ytret i offentligheten. De spiller ut rollen sin på en veldig riktig måte, sier Elling som i samme åndedrag nevner Paro; en norsk hiphop-nykommer med en politisk agenda.

– Om man skal nevne noen fra dagens punkscene som har en tydelig motivasjon til å uttrykke opprør med en politisk overbygning er Jenkem Warriors verdt å nevne. De er på den samme politiske linjen som Oslo-punken hadde i sin storhetstid, forteller Lange. Det er imidlertid ikke lett å oppsummere dagens situasjon gjennom musikken.

– Jeg forsøker jo på det hele veien selv med Böyen Beng, og jeg føler jeg er i nærheten med låter som «Dyr i drift», «Bengladiro», «Skyggen av en drøm» og «Alle tar ansvar» fra vår siste plate, sier Lange avslutningsvis. ●

Filmmusikk. Den skal løfte historien inn i hodet og aller helst inn i hjertet ditt. Den kan forsterke et uttrykk der skuespilleren ikke strakk til, eller dempe et klipp som ble for hardt. Den kan udødeliggjøres i ett tema, eller passere som transparente lyder.

Greit, men hvordan skaffe seg jobben?

Erik Poppe jobbet som foto-journalist, utdannet seg til filmatograf og har regissert blant annet Oslo-trilogien (Schpaaa, Hawaii, Oslo og deUSYNLIGE).

FOTO: PARADOX

Å kjenne filmmusikk i årene

Tekst:
TOVE HEYERDAHL

Jan Inge «Ginge»
Berentsen Anvik har
komponert filmmusikk
til blant annet «Den
brysomme mannen».
FOTO: HELGE MIKALSEN/
VG/NTB SCANPIX

Noen har ikke denne sjenansen og tar lett kontakt med meg. Det liker jeg, sier filmregissør Erik Poppe, betraktelig roligere nå enn da jeg sist så ham løpe rundt med den verdensberømte skuespillerinnen Juliette Binoche i Oslos gater, småstresset og lykkelig under festpremieren på sin siste film, «Tusen ganger god natt».

Beskjedne komponister

At filmbransjen kan virke lukket for musikere og komponister med ambisjoner og ønske om å lage filmmusikk, er ingen overraskelse. De fleste bransjer kan virke lukket fra utsiden, men man trenger ikke å vente til man blir «funnet», ifølge Poppe.

– Noen komponister har passert denne formen for sjenanse, som hindrer mange i å ta kontakt, en sjenanse jeg har stor respekt for, men det er ingen tvil om at mange av de største talentene befinner seg i denne gruppen. Mange musikere sender meg derimot filer og inviterer meg til konserter, men dette gjelder i størst grad musikere som opererer i pop og populærmusikken, sier Poppe, som synes det er synd at de etablerte komponistene og musikerne sjelden tar kontakt.

– De er tausere, og man kan mistenke dem for ikke å ville jobbe med film, noe jo slett ikke alle ønsker, smiler han og understreker at det ikke er noen grunn til å la være å melde sin interesse overfor filmskapere som ham selv. Poppe oppfordrer først og fremst alle til å legge vekk bekymringen om at de maser. Han sier at det for ham er en gave å bli holdt orientert om hva folk driver med, også fordi det er et umulig prosjekt å holde seg oppdatert på hele Musikk-Norge på egen hånd.

Tittelspor?

Erik Poppe begynner alltid tidlig, allerede i manusutviklingen, og gjerne flere år før han går i opptak, å jobbe med filmens uttrykk.

– I denne researchperioden begynner jeg å avdekke hvordan jeg skal fortelle historien, da tenker jeg klipperytme, språk, farger og musikk, og allerede her kan jeg bestemme meg for hvordan og på hvilken måte det musikalske uttrykket skal være, sier Poppe, som på den måten forteller at han i lang tid før han begynner opptakene av filmen er åpen og mottakelig for nye inntrykk.

Tittelsporet, da? Låta til rulleteksten, når man sitter på en drøss av låter?

– Mange sender meg låter, men det er ikke i den enden jeg begynner, sier Poppe bestemt. – Det er musikken i filmen som er interessant. Hvordan denne bygger opp om historien, hvordan den uttrykker noe som ikke går hånd i hanske med historien, men skaper en tredje dimensjon i filmen, fortsetter han.

– Det er nærmest slutt på at filmer er fødselshjelp for artister som skal slippe en plate. Artister som egentlig ikke har noe med filmen å gjøre, og godt er det, sier Poppe, som mener filmverdenen oversvømmes av filmmusikk hvor rocke-personligheter er blitt satt på oppgaven.

– Men det finnes hederlige unntak, som Nick Cave og Warren Ellis. Eller Damon Albarn! Eller norske Ginge Anvik og gruppa Ulver, sier han på oppfordring.

Samtid og jazz

Poppe legger til at han gjerne løfter frem underskogene i norsk musikkliv i sine produksjoner, men at han like mye ønsker å høre hva de etablerte musikerne og komponistene kunne tenke seg å bidra med.

– Er du skolert i komposisjon, er det en ekstra stjerne i boka mi, men ingen nødvendighet, sier Poppe og bekjenner en forkjærlighet til samtidsmusikken og jazzen.

– Den er så flyttbar, og derfor oppleves den som ... ja, sjangerløs, og det passer godt i arbeidet med film, hvor alle virkemidlene skal bidra til å fortelle historien, sier Poppe.

Han forteller hvordan han alltid forholder seg til det utgangspunktet som komponisten

presenterer. Deretter jobber han med å trekke uttrykket og musikken i den retningen han ønsker og mener filmen krever.

– Det er med musikeren som med skuespilleren, jeg skal forløse dem begge. Det handler ikke om hvorvidt de er gode eller dårlige, det handler om kjemi. Om profesjonalitet og håndverk, forteller Poppe. Han understreker at det er stor forskjell på å jobbe med filmmusikere som har utdanning og/eller erfaring, sammenlignet med folk som ikke har noen av delene, men at både autodidakte og utdannede først og fremst trenger erfaring.

– For glem ikke at musikk til film er et eget håndverk, sier han. – Og det er plass til flere håndverkere blant oss.

Filmmusikk med promp!

Det var tilfeldigheter som forløste filmkomponisten Ginge Anvik for noen år siden, og nå har han promptet seg til værs på norske kinoer med filmmusikken til Dr. Proktors prompepulver. Ginge Anvik, eller Jan Inge «Ginge» Berentzen Anvik, som han egentlig heter, er han fra elektronikaduoen SubGud. Han debuterte med filmmusikken til «Tommys Inferno» i 2005 og har laget musikken til blant annet julekalendersuksessen «Julekongen» på NRK1 og åtte av Varg Veum-filmene.

– Jeg hadde mest lyst til å slutte med alt av musikk da jeg i forbindelse med «Tommys Inferno» ble spurt om å skrive musikk til noen av scenene i filmen, i konkurranse med fire andre. Jeg hadde alltid hatt lyst til å lage filmmusikk, men ikke fått sjansen, og bestemte meg for at denne jobben skulle jeg ha. Jeg jobbet noe sinnssykt for å levere mer enn de trengte – på så kort tid som mulig, smiler Anvik.

Computerkonge på skisser

Med datamaskinen som skriveverktøy, fremmed for all orkesterkultur, begynte Ginge Anvik å skrive filmmusikk som 35-åring. Siden han i utgangspunktet var praktisk talt notblind, mener han det var en fordel å kunne programmere skisser som ligger ganske tett opp til virkeligheten, uansett størrelsen på musikken.

– Fordelen med å lage og komponere alt fra rene elementer til store skisser for orkester på

computeren er at det er lett for regissøren og produsenten å høre hvordan det kommer til å låte, sier Anvik, og legger ikke skjul på at han har måttet jobbe hardt siden han skriver noter med tangentene og i begynnelsen ikke hadde helt stålkontroll på at blekkene som kom ut av maskinen var like spillbar for alle instrumentene.

– Det viktigste er uansett at jeg vet hvordan det skal låte, og at erfaringene har gjort meg bedre og tryggere. Likevel tenker jeg alltid én gang, i alle prosjekter, at dette kommer aldri til å gå!

Ginge Anvik mener norsk filmbransje er rimelig oversiktlig. Han mener Norge er for lite til at han som filmkomponist kan rendyrke en egen stil med én regissør, men at det er fint å være å være en musikalsk kameleon.

– Jeg er nysgjerrig på alle sjangre og foretrekker å jobbe i det spennet. Jeg kjenner heller på redselen for å gjenta meg selv, sier Anvik.

Bildene er en ytre trigger

– Jeg har sett utrolig mye film, smiler Ginge, og forteller at han alltid har hatt behov for ytre triggere for å komme i gang. At bildene som skal jobbes med blir en kjærkommen pekepinn på hva du bør holde deg unna og hva du kan prøve deg med. Og han er lykkelig over å slippe unna trendjaget.

– Filmkomponister er jo ikke like synlige som man trenger å være når man gir ut en plate og skal skaffe seg et publikum. Men det var ekstra morsomt å lage musikk for tv, som i «Julekongen» på NRK1. Treffer serien, får du utrolig mange lyttere, ja, vi hadde jo rundt 800.000 seere per episode, eller noe sånt, sier Anvik.

Både Erik Poppe og Ginge Anvik oppfordrer filminteresserte komponister til å holde seg oppdaterte på hvem Norsk Filminstitutt tildeler penger. For da blir det som regel film av ideene, og de trenger kanskje musikk.

Hovedrolleinnehaver Juliette Binoche og regissør Erik Poppe før premieren på filmen «Tusen ganger godt natt».

FOTO: FREDRIK VARFJELL/
NTB SCANPIX

Og dette er noe man kan sjekke på NFI sine hjemmesider under «tildelinger».

– Jeg har ringt til folk, regissører og produsenter, og spurt om de trenger musikk, uten at det har ført til noe de gangene der. Men det er verdt forsøkene. Ellers har det nok vært gjennom nettverk av venner og kolleger i bransjen at mulighetene har kommet, sier Ginge, som dermed heller ikke kan løse mysteriene forbundet med «how to make it ...».

Kunst og internasjonal finansiering

Erik Poppe mottok i år filmkritikerprisen for sin spillefilm «Tusen ganger god natt». En film som til å begynne med var helnorsk, men så falt finansieringen fra hverandre. Denne gangen kom de store pengene sent fra utlandet, og allerede involverte kunstnere på skuespiller- og musikersiden måtte se seg erstattet av andre, men ikke uten gode grunner, sier Erik Poppe. Han mener det kan være fint for folk å vite hvordan de økonomiske rammebetingelsene kan forandre orkestreringen av en produksjon underveis. En nådeløs prosess som skal balansere finansieringen med å hente fram de største talentene fra de regionene og landene som putter penger i prosjektet.

– Ofte kan jeg prioritere at mine hovedvalg står fritt for finansieringen, og her er komponisten ofte et hovedvalg, forteller Poppe.

– Film er den største sammensmeltningen av kunstuttrykk. Den krever enorme finansielle ressurser som vi jobber med å skaffe helt opp til måneder før vi går i opptak. Dette betyr at giverlandene krever gjengjeld i filmen og at vi bruker deres folk. Det går ikke alltid opp, og derfor måtte jeg velge bort den svenske filmkomponisten Johan Söderqvist, som jeg i utgangspunktet skulle bruke i «Tusen ganger god natt», sier Poppe.

Det ble i stedet den kjente franske filmkomponisten Armand Amar som tonesatte filmen.

– Et valg jeg kunne stå inne for og som ga meg en sjelden mulighet til å jobbe med en sober og velrenommert filmkomponist.

Filmen, den store taperen

Og med filmbransjen som den store taperen på årets kulturbudsjett er det tydelig at andre bransjers politiske nederlag kan føre til mangel på muligheter for norske komponister og musikere fremover. Erik Poppe mener regjeringens filmpolitikk er feilslått.

– Det er ingen tvil om at det er gode nok komponister og skuespillere i de nordiske landene, men at den norske filmpolitikken forventer større internasjonal finansiering, med det resultat at de som finansierer, krever noe tilbake. Sånn sett blir dette derfor feilslått i det øyeblikket vi må gi fra oss muligheten til å bruke våre egne kunstnere, selv om jeg insisterer på at de utenlandske må være like gode eller enda bedre enn de norske, om jeg må velge dem. Og i Norge er det for tiden et gedigent potensial og mange talenter blant musikere, komponister og filmarbeidere.

Avslutningsvis er det fristende å annonsere at Erik Poppe er i manusutviklingen og forproduksjonen av sin kommende film «Tre døgn i april», om kong Haakon og det fatale som skjer fra ettermiddagen den 8. april 1940. En film som ikke går i opptak før i 2015.

At han i skrivende stund ennå ikke har bestemt seg for komponist, får bli en oppfordring til noen der ute. Med filmmusikk i årene. ●

25-årsdag med norskdebatt

GramArt feiret nylig 25-årsdag med debatt om den lave norskandelen av musikk via radio og strømming.

– Uavhengige artister må bli flinkere til å fortelle at de gir ut musikk, mener Jarle Savio fra Phonofile. Bakgrunnen for paneldebatten var blant annet Medietilsynets ferske tall for kringkastingsåret 2013, som viser at Radio Norge har brutt kraftig med pålagt minstekvote på 35 prosent norsk musikk. P4 spiller to tredeler av sin norskandel mens folk flest sover, og når det gjelder strømming er kun 10 til 15 prosent av musikken folk lytter til her til lands norsk. Spørsmålsstillingene i debatten var hvordan man skulle heve prosentandelen av norsk musikk på radio, strømming og over disk, og hvordan plattformene påvirker hverandre. Og kan lave tall rett og slett skyldes dårlig musikk? ●

Låtskrivercamp i Sverige

Ønsket om en økt satsning i Norge på låtskrivingsfaget er og har vært sterkt tilstede, og en gjeng som har tatt dette alvor er plateselskapene daWorks og Bisi Music, drevet av Jørn Dalchow og Hilde Wahl. For fem år siden tok de initiativet til å starte SongFarm, en låtskrivercamp for norske, nordiske og et knippe europeiske deltagere. På en idyllisk gård på Saltö i Sverige samlet de både etablerte og nye produsenter, toplinere og artister i juni for å skrive, samarbeide, nettverke og – forhåpentligvis – lage den neste store hiten. NOPA har gitt støtte til prosjektet. ●

Lærer et nytt håndverk

Siden 2012 har Høgskolen i Lillehammer (HiL) hatt en filmkomposisjonslinje. Også denne høsten tar de opp seks filminteresserte komponiststudenter.

– Dette er et studium som har oppstått ut fra et behov, sier Krogh, som også har vært initiativtaker til studiet.

En filmutdanning, ikke en musikkutdanning!

Filmmusikkstudiet på Lillehammer retter seg mot film- og TV-bransjen, men det forutsetter høy faglig kompetanse og bred musikalsk erfaring for å bli tildelt en av studieplassene.

– Dette er ikke en musikkutdanning! Det er en filmutdanning, presiserer Krogh, som i vår uteksaminerte profilerte musikere og komponister som Gisle Kverndokk og Kjetil Bjerkestrand fra deltidsstudiet. Det er en forutsetning at studentene har gode kunnskaper innen komposisjon og musikkteknologi allerede før de tar fatt på studiet.

– Jeg opplever at mange som ønsker å jobbe med filmmusikk, kan mye om musikk, men lite om film og de håndverksmessige kravene til sjangerforståelse, dramaturgi, analyse og filmhistorie. Det har til nå vært mer «learning by doing» i Norge, mener Krogh, som sier at en av grunnene til å starte opp med studiet var å bedre dialogen mellom regissører og komponister.

– Å komponere til film innebærer nye tekniske utfordringer på alle plan, samtidig som det er et annet håndverk enn å skrive bare for musikkens del. Som komponist er du en del av et større prosjekt der regissør og produsent har final cut og bestemmer det totale uttrykket. Du må lære deg å stille de gode spørsmålene, så du kan trekke i samme retning, sier Krogh.

På sikt

Det er i dag ingen formell avtale om samarbeid mellom filmutdanningen og filmkomponistene ved HiL. Selv om de befinner seg to etasjer under og over hverandre.

– De finner hverandre uansett, sier Krogh, som tror lokaliseringen under samme tak er viktig for studentene og bransjen.

Komposisjonsstudiet på Lillehammer er i dag ikke en del av Filmskolen som en kunstfaglig utdanning, men ligger under TV-skolen som en praktisk og teoretisk utdannelse. Det er uansett nok av utfordringer for komposisjonsstudentene; med dokumentarfilm, musikk

til TV og fiksjon. Rektor ved HiL, Bente Ohnstad, forklarer hvorfor filmmusikk er under TV – og ikke under Filmskolen.

– Ideen om en linje for filmmusikk sprang ut fra avdelingen for TV-fag, sier Ohnstad.

– Det er i dag Musikkhøgskolen i Oslo som er Filmskolens samarbeidspartner i arbeidet med filmmusikk og komposisjon, men vi ser ikke bort fra at dette studiet på sikt kan bli en formell del av Filmskolen, svarer Ohnstad.

Ser mot Norge

Det er blitt produsert mye god norsk film de siste årene, innenfor både dokumentaren og fiksjonen, noe som bekreftes gjennom prisdryss og generelt økt utenlandsinteresse rettet mot skuespillere, regissører og produksjoner med internasjonal finansiering.

Musikkens rolle har samtidig blitt viktigere, noe Ginge Anvik kan bekrefte. Han mener det er positivt merkbart i budsjettene i produksjonene og at de norske produsentene helt tydelig tar filmmusikken og musikk til TV-serier på større alvor i dag enn de gjorde tidligere.

Halldor Krogh er enig og sier at synligheten rundt filmmusikk har økt og at det i dag er utrolig mange som mener noe om filmmusikk.

– De siste årene har det oppstått en skog av mennesker som bryr seg om filmmusikk. I aviser, på nettet, i blogger og i egne magasiner. Det er mye bevegelse og mange som har meninger, sier han.

Så da er det kanskje bare et spørsmål om tid før Ginge Anvik, som sier han liker usynligheten, på lik linje med populærtartistene, figurerer i tabloidene. For i den nye medie-verdenen er det ingen kunstformidlere som slipper unna. ●

Filmkomponistklassen består av erfarne musikere og komponister som vil lære mer om å skrive for film. Fra venstre: Mark Candamy, Tormod Tvette Vik, Arild Jensen, Gisle Kverndokk, Kjetil Bjerkestrand og Halldor Krogh.

FOTO: GRO VASBOTTEN

– Vi må ikke underkjenne viktigheten av å henge sammen, sier Halldor Krogh, linjeleder for filmkomposisjonsstudiet på Høgskolen i Lillehammer.

Tekst:
TOVE HEYERDAHL

Vår mann Morten Lorentzen føler seg retro og funderer over tilværelsen som kulturfossil.

Retro, jeg?

Jeg begynner å bli retro. Det vil si: Det gjør jeg ikke, men jeg bærer mer og mer preg av at mine omgivelser ser på meg som et underlig, marginalisert vesen fra det forrige århundret.

Jeg tror det begynner med Se og Hør. At du ikke gjenkjenner noen av dem som er avbildet på forsiden. Selv om de har hjulpet deg med å gi alle sammen en slags saftetikett foran navnet. Vær-Elin, Farmen-Laila, Utro-Kåre, og sånn bortetter. Men det hjelper ikke. Du aner ikke, og langsomt begynner veien ut av din tid. Hvor du etter hvert skal skjønne mindre og mindre av hva de ler av. Av hva de syns er viktig. Av hva de snakker om. Om hvorfor alle norske talkshow-verter må dra på besøk til hverandres talkshow, som om de var naboer i et hyttefelt på fjellet.

Alle programmer du var glad i på radio og tv forsvinner og blir erstattet av infantilfundamentalistene som har ett prosjekt: det totale verdensherredømme for «Etter Skoletid»! Slik eser P3-pludringen inn i P2, slik gir mer og mer av Kringkastingens programmer inntrykk av å være overlatt til 8.-klassinger som er på en ukes utplassering i arbeidslivet.

Og jeg vil ikke ha noe nytt. Jeg vil ha noe gammalt som jeg kjenner igjen. Som jeg kan snakke med. Kom for all del ikke med noe nytt. Minnet er fullt. Ørene hører det de vil høre, og det som er igjen av synet, har sett alt før.

Egentlig spiller det ikke så stor rolle. For jeg har akkurat den samme musikken lagret på vinyl, på kassett, på CD og på iPod. Artister jeg har hatt kjær i femti år synger til deg som de alltid har gjort. Når jeg dør, har du akkurat de samme sangene i absolutt alle tilgjengelige formater.

Heldigvis er det noen som tenker på deg og gir deg ditt eget radiotilbud. Du kan få jazz-kanal eller gammelpopkanal, eller P1 + eller P1 - Super eller Klassisk. Det er i dag fullt mulig å få programmert din egen radiokanal, som bare spiller musikk du liker, eller for NOPAs medlemmers del, bare musikk du har laget selv. Så kan alle sitte der og bli salige i sin egen trall. Humant og billig er det også! Du betaler hva det koster og får det samme tilbake igjen som TONO-avregning.

En egen kanal hvor Knut Bjørnsen og Per Jorsett kommenterer skøyteløp fra femti- og sekstitallet 24 timer i døgnet? Eller hva med Ti i skuddet? Eller Norsktoppen fra 70-tallet? De som hopper på ski i dag, ser jo ut som tomme papirposer! Hvor ble det av Bjørn Wirkola? Hvor er Stutum, Stompa og Bodø? (Nei, jeg tenker ikke på Per Sundnes.)

Det er bare det at jeg ikke vil sitte der aleine og høre på alt jeg liker eller har laget selv. Jeg vil at du skal sitte der også! Jeg vil ha tilbake de store nasjonale fellesrommene der vi alle hørte på det samme og så det samme – og hadde noe å snakke om eller ikke dagen etter. Det ligger ufattelig mye god og inderlig mentalhygiene i å få gå på butikken og ytre seg negativt om noe alle har sett på norsk fjernsyn. Jeg er ganske så sikker på at om vi hadde hatt Fjernsynsteatret i dag, ville ikke bloggedesperadoene vært like mye opptatt av innvandring og muslimer. Det er i grunnen ganske tankevekkende å se på

Illustrasjon:
KNUT NÆRUM

Fjernsynsteatret som en lynavleder for ustabile menneskers latente aggresjon.

Selv smilte jeg veldig den gangen på 80-tallet da jeg så en gammel dame lene seg inn i en minibank og rope til den, fordi hun åpenbart trodde at det satt noen der på innsiden. Men nå smiler jeg ikke lenger, for nå er jeg innhentet. Av en eller annen «app» som ingen har vist meg hvordan virker, men som jeg ser ut til å bli mer og mer avhengig av. Og de som flirer av meg nå, skal selv en dag få stå der: med en utrangert mobiltelefon og trykke og trykke som om det var en ødelagt fjernkontroll til livet selv.

Det forsonende med alt dette er at de som har definisjonsmakten i samfunnet, de som bor innen en radius på tre kilometer fra Majorstuekrysset i Oslo og er cirka 35 år, de må antagelig jobbe mye mer og skattes mye hardere for å holde liv i en foreldregenerasjon som vil jobbe

mindre, tjene mer og leve lenger. Det skal bli interessant å se hvor lenge de gidder det.

Men fatt mot. Det er ingen grunn til å grave seg ned ennå. Mye moro gjenstår.

I en tid hvor befolkningen forgubbes og oljeinntektene kommer til å bli redusert, har nasjonen behov for kreative ingeniører som kan skape ny aktivitet. Men det er ikke det den har fått. Den har fått arbeidsledige ballettdansere, obo-terapeuter og folk med doktorgrad i den religiøse nynningen hos skoltesamene. Det er de som nå tar over og skal bringe velferdsstaten videre.

Det er de som snart står klar på sykehjemmene for å ta imot generasjonen som har vært i trassalderen helt siden de ble født.

Så kom ikke og si at det ikke går fremover! ●

Alf Prøysen fotografert sittende i steinrøysa ved Prestvegen i Ringsaker i august 1967.

FOTO: IVAR AASERUD/
AKTUELL/
NTB SCANPIX

Fikk dialektene inn i stua

Alf Prøysen ville fylt 100 år i år. En ny bok hyller Prøysens betydning for dialektene; han var den første landskjente artisten som sang og skrev på barndomsmålet.

Tekst:
FRØY LODE WIIG

Han gjorde døra høy og porten vid, sier Gunhild Kværness, høyskolelektor ved Høgskolen i Hedmark.

Hun har skrevet boka *Leve dialekten*, en hyllest til Alf Prøysen, som utgis denne høsten. I boka har Kværness intervjuet flere kjente nordmenn som snakker (eller har snakket) dialekt om hvordan talemålet preger dem. Det handler om status, identitet, forståelse og om å komme fra et sted.

Dialekten forsvant

Selv snakker Kværness pent riksmål. Det har ikke alltid vært slik. Høyskolelektoren er født og oppvokst i Rendalen kommune i Hedmark fylke.

– Rendal-dialekten forsvant brått og brutalt da jeg gikk i andre klasse på Teaterhøyskolen i Oslo, forteller hun.

Som skuespillerstudent var det forventet at hun skulle være i stand til å snakke overbevisende riksmål. Språkkurset på skolen gjorde at hun la om dialekten også privat.

– Det var behagelig å ikke skille seg ut, husker lektoren.

Hun er langt fra alene om å legge om, slippe bort eller kvitte seg med barndomsdialekten. I boka intervjuer Kværness blant annet Aftenpostens språkmann Per Egil Hegge, som har lagt av seg barndommens brede nordtrønderske dialekt til fordel for et ytterst korrekt riksmål. Kværness nevner også Knut Nærum, som byttet ut Halden-dialekt med Oslo-mål.

Lavstatus

Men kanskje var det enda flere som forlot barndomsmålet før Prøysen kom inn i de tusen hjem? Han var ikke den første som brukte dialekt i det

offentlige rom, understreker Kværness, men han var den mest populære. Hans sanger og viser ble spilt om igjen og om igjen på TV og radio.

– Gjennom Prøysen fikk folk bokstavelig talt hedmarksdialekten inn i stua. At han snakket, skrev og sang på en dialekt som mange forbinder med fjøskrakker og gårdsnisser, gjør Prøysen ekstra modig, mener Kværness.

Forfatteren mener det er påfallende at de aller fleste hun har intervjuet – fra Mia Gundersen via Jon Eikemo til Drillo – anser sin egen dialekt som lavstatusdialekt. Prøysens hedmarksdialekt føyer seg inn i lavstatusrekken.

– Fra gammelt av var det slik at folk som bodde i opplandene rundt de store byene – og som snakket bredt – flyttet inn til byen og fikk jobb som tjenestefolk. Kanskje var det slik lavstatusen oppsto? undres Kværness.

Ekte språk

Privat gjorde Prøysen som så mange andre Oslo-innflyttere fra Hedmark, han snakket et normalisert østnorsk. De aller fleste barnesangene hans er også skrevet på bokmål. Men sangene for voksne skrev og fremførte Prøysen på dialekt. Hvorfor han snakket normalisert østnorsk privat, men brukte dialekt offentlig, kan vi bare gjette oss til, mener Kværness.

– Han var seg nok bevisst at han oppnådde en annen nærhet, troverdighet og ekthet ved å bruke dialekt. Prøysen bedret det språklige klimaet i Norge. Jeg tror det offentlige rom ville vært mindre rikt på dialekter uten ham.

Fra nord til sør, fra øst til vest, og særlig fra bygd til by, språkbildet her til lands har mye å takke Prøysen for. ●

Prøysen har betydd mye for selvtilliten til dialektbrukerne rundt Mjøsa.

Her er han i kjent positur, med Skibladner i bakgrunnen. Bildet er tatt i 1969 for A-magasinet.

FOTO: JOHN MYHRE/
AFTENPOSTEN

Låtskriving på mobilen

MashUP stimulerer til nyskaping i skjæringspunktet mellom musikk- og teknologi. Vinneren av andre pitchrunde ble Pocket Composer, en innretning designet for smarttelefoner, slik at man kan spille inn når som helst og hvor som helst, og dermed aldri gå glipp av låtidéer. Daglig leder i Soundrop og jurymedlem Jørn Haanæs

sier til Teknisk Ukeblad at juryen forelsket seg i deres produktkonsept som tar utgangspunkt i selve fundamentet for musikkbransjen. Ifølge Haanæs vinner de fordi de forsøker å løse et ekte problem, nemlig når artister samler de første skissene til en ny låt. ●

Eskil Brøndbo

Odd Nordstoga

Øivind Staveland

Guren Hagen

– Gir musikalsk identitet

4 norske musikere om å skrive og synge på dialekt

Eskil Brøndbo, trommeslager i D.D.E., ferskt NOPA-medlem, født, oppvokst og bosatt i Skage i Overhalla:

– Vi startet med å skrive sanger på engelsk, men det ga vi raskt opp. Vi måtte skrive og synge på norsk, og da måtte vi skrive og synge på dialekten vår. Ellers ville det blitt helt unaturlig. Og gjennomskuelig.

– Når vi bruker vår egen dialekt, blir det mer troverdig, tekstene blir ekte.

– Musikken vår har blitt slaktet av mange kritikere. Strofer som «Åh! Åh! Åh! Det går likar no» er vel ikke stor kunst, men uttrykket treffer. Folk skjønner hva vi mener, vi bruker ord og uttrykk som de er vant med.

Odd Nordstoga, født og oppvokst i Vinje i Telemark:

– Den første Hellbillies-plata jeg hørte, var en enorm inspirasjon. Det var som å få et spark i magen. Her var det et band som viste at det funket å synge country på hallingdialekt, det funket som søren!

– Det er mange grunner til at jeg har beholdt dialekten min. Vinje-dialekten har mange vokaler og diftonger, det er et språk som det er takknemlig å sette musikk til. I tillegg kommer jeg fra en målbevisst og målengasjert familie, så det var aldri aktuelt å skrive på bokmål. Når det er sagt: Den aller første sangen jeg skrev, var på bokmål. Men den har aldri sett dagens lys.

– Jeg er sterkt knyttet til folkemusikktradisjonen, og da står dialekt sentralt. Folkemusikk er lagd på dialekt, og når jeg kobler meg til denne tradisjonen, blir det musikalsk naturlig å synge på dialekt.

– Da jeg fikk min først platekontrakt med Universal, var det litt diskusjon om hvordan jeg skulle markedsføres som artist. Jeg var heldig, jeg ble ikke fremstilt som en hurra-meg-rundt-gutt fra landet.

– Nå opplever jeg det ikke som et handikap å synge på dialekt, snarere tvert imot. Dialekten identifiserer og setter sitt preg på musikken min.

Øivind Staveland, musiker og vokalist i Vamp, fra Haugesund:

– For oss var det en selvfølge å synge på dialekten vår. Det skjer noe med deg med en gang du begynner å etterape et annet språk enn det du er vant med. Du har mer troverdighet og oppleves som mer ekte i formidlingen av musikken hvis du kan gjøre det på den dialekten du bruker til vanlig.

– Det er ikke rart at mange yngre artister nå for tida synger på engelsk. De behersker engelsk bedre, språket oppleves nok som mer naturlig for dem.

– Vi har aldri opplevd noe press fra plateselskap eller andre for å legge om dialekten vår. Dialekten er vårt viktigste instrument, vår identitet. Det er ikke så mange andre artister som bruker Haugesunds-dialekt. Det skiller oss ut.

Guren Hagen, fra Rendalen i Hedmark, aktuell med plata «Fra gråten sjø tel Prestvegen», med viser av Alf Prøysen og Vidar Sandbeck:

– Det er ingen tvil om at Prøysen var en døråpner for artister som vil skrive og synge på dialekten sin. Vi kan takke Prøysen for visebølgen på 1970-tallet, for den nordnorske bølgen og for trønderrocken.

– Men Prøysen var ikke helt tro mot Hedmarks-dialekten sin. Han lånte og omarbeidet fra skillingsviser og svenske folketonar, og han brukte både halvsvensk og riksmål for å få teksten til å rime.

– Dialekten er signaturen min, det er den som skiller meg ut. Samtidig bidrar dialekten til at jeg aldri blir «stor». Dialekten begrenser lytterpotensialet. Men det kan jeg ikke ta hensyn til. Jeg skriver og synger slik jeg prater, slik jeg er. ●

2013-tallene fra IFPI viser at strømming utgjør 65 prosent av det norske musikkmarkedet. Vinylplatene har også fått sin renessanse. Men kanskje er det også fortsatt liv laga for CD-plata?

... men CD-plata var ikke helt død

Den 30 år gamle fabrikken har fått være med på hele det digitale eventyret, og ble etablert bare året etter at begrepet Compact Disc ble lansert i 1983. Men til tross for at Polyvox var på fremtidens lag når det kom til musikkdistribusjon og teknikk på første halvdel av 80-tallet, var det likevel utfordrende tider da kalenderen viste 1984 og vinylplaten fikk en konkurrent.

– Det startet jo med disketter, kassetter og CD-er for denne fabrikken. Vi var med på oppturen, men det var også mange som kastet seg på den bølgen, forteller adminis-

trerende direktør i Polyvox, Atle Helgestad. Rjukanfabrikken sleit i begynnelsen.

– Vi hadde store og tunge investeringer samtidig som aktører i Øst-Europa presset prisene ned, forteller han.

Aksjeselskap

Helgestad kom inn i Polyvox-systemet først i 2002. En rekke privatpersoner ble aksjonærer i Polyvox-fabrikken, som ble overtatt fra Tinn kommune. Alle er privatpersoner som ikke er tilknyttet norsk platebransje ellers.

Polyvox på Rjukan er den eneste CD-fabrikken som er igjen i Skandinavia. Selv gjennom nedgangstidene ser de fremover.

Tekst og foto:
ODD INGE RAND

Polyvox feirer 30-årsjubileum i år, og fabrikken på Rjukan er nå den eneste gjenværende i sitt slag i Skandinavia.

FOTO: POLYVOX

– Tinn kommune hadde verken kompetansen eller kunder når det kom til CD-produksjon, men de satt på en flott fabrikk med mye dyrt utstyr, forteller Helgestad tolv år etter overtagelsen. Det har vært en utfordrende tid etter den digitale revolusjonen, men Polyvox har sine styrker i dagens marked.

– Vi er gode fordi vi er raske. Vi har en kjapp turnover med tanke på å produsere raskt og i små kvanta. Vi har også en distribusjonssentral på Rjukan som er effektiv i og med at vi deler bygg med Posten, forteller Helgestad. Konkurrentene er de samme som de har vært hele veien.

– Vi konkurrerer fortsatt med Mellom-Europa og det gamle Øst-Europa, sier han.

2500 titler

Polyvox produserer og distribuerer rundt 2500 titler i løpet av et år. 40 % av det er lydbøker, der Polyvox har 100 % av markedet.

– Forlagsbransjen har vært gull verdt for oss, og lydboka har også holdt seg i volum, sier Helgestad. «Sønnen» av Jo Nesbø er årets storselger av lydbøker, og volumet kan sammenlignes med «Hodejegerne», som kom ut for noen år tilbake. På musikkfronten snakker vi om en helt annen verden.

– Hvis en artist produserte 25.000 eksemplarer av en utgivelse for eksempelvis fem år siden, ligger vel den samme artisten på rundt 5000 eksemplarer av en utgivelse nå, forteller Helgestad om den drastiske nedgangen. Det kan likevel dukke opp en fysisk storselger fremdeles.

– Dagligvareleddet er blitt en viktig aktør der, sier Helgestad, som på det tidspunktet intervjuet ble gjort, så for seg Åge Aleksandersens ferskeste album som en potensiell vinner. Polyvox kan også formidle vinyl for dem som vil utgi musikk i flere formater, og vinylen har som kjent fått et oppsving igjen.

Små kvanta

Storproduksjonen uteblir altså, men det er stadig liv laga for småopplaget. Det er der Polyvox har sin styrke og sitt tyngdepunkt i dagens virksomhet.

– Flere plateselskap vil jo ikke trykke opp noe mindre enn 1000 eksemplarer av en utgivelse, men vi kan tilby småkvanta til artister som vil ha en CD som et visittkort når de skal ut på turné eller lignende, sier Helgestad om ordrer Polyvox mottar på 100–200 eksemplarer. De har en produksjonslinje som kan fungere som «CD on demand».

– Vi kan levere i løpet av 24 timer. Skal du ha det samme fra Europa, så tar det en uke, sier han. På Rjukan i dag produseres det utgivelser fra norske band til distribusjon innelands, og mesteparten av det foregår i relativt beskjedne opplag.

Ønsker lojalitet

Det er en samstemt interesse blant norske artister for å ha en CD-fabrikk i hjemlandet, men det gir likevel ikke grunnlag for nok lojalitet, mener Helgestad.

– Alle sier unisont ja til en fabrikk i Norge, men mange søker likevel mot Europa for å

spare 50 øre per enhet når de skal lage albumet sitt. Det er et problem som vi sliter med, sier direktøren. Der kommer aspektet med kort leveringstid inn i bildet igjen.

– Bestill aldri flere CD-er enn det du tror du kommer til å selge, og hvis du går tom, så bestiller du bare mer. Da kan du få det om trent på døgnet, sier Helgestad. Han kjenner til historier om eksempelvis julealbum som har blitt utsolgt, så tar det altså én uke eller mer å få ny leveranse fra Europa. Da har det ofte vært for sent, og artisten opplever å tape inntekter på grunnlag av at de ville spare småpenger i utgangspunktet, med valg av en fjern leverandør.

Om fremtiden

Musikkbransjen har alle slags tanker når det kommer til å forholde seg til fremtiden, men Helgestad drister seg likevel utpå når vi spør om hvordan det kan se ut om eksempelvis fem år.

– Om fem år fortsetter vi nok å produsere CD-er på Rjukan, både musikk, DVD-er og bøker. Men organisasjonen må trolig fortsatt slankes, slik den har blitt de siste årene, spår han. De klarer neppe å holde oppe den kapasiteten de har i dag, som er rundt 4,5 millioner enheter i året. Det jobber ni personer på heltid hos Polyvox i dag, i tillegg til en del deltidsansatte. I 2002, da Helgestad og resten av aksjonærene rykket inn, hadde Polyvox 28 ansatte.

– I 2013 hadde vi det dårligste året vårt noensinne, etter en kraftig nedgang fra 2012. I 2014 har vi imidlertid en oppgang på 15 % i løpet av årets fire første måneder, sier han. Han har en liten teori om hvorfor.

– Den norske platebransjen ser fordelene ved å produsere og distribuere hos oss. Om ikke CD-en er billigere, så er distribusjonen i hvert fall gunstigere, avslutter Atle Helgestad med optimisme i blikket. ●

Må tenke i bredden

Administrerende direktør Atle Helgestad registrerer at det stadig blir lengre mellom utgivelser som selger stort i det fysiske formatet, men tror Polyvox kommer til å fortsette å produsere CD-plater i overskuelig framtid.

Polyvox overlever ikke av å være en fabrikk alene, derfor har de knyttet til seg samarbeidspartnere fra andre ledd i verdikjeden.

Atle Helgestad hos Polyvox tenker nå i baner lik de såkalte 360-avtalene for artistene.

– Vi ønsker ikke å fremstå som kun en fabrikk. Det blir litt å grave sin egen grav, så fabrikken på Rjukan blir nå et supplement til de andre tjenestene vi har i Polyvox-porteføljen, sier han.

Erfarne aktører

Nå har selskapet knyttet til seg den tidligere salgsdirektøren i Universal, Harald Tømte, den tidligere promotionansvarlige i Bonnier Amigo, Morten Bakke, samt Erik Lysell fra Universal.

– Vi har også samarbeid med Lydmuren på Greåker, samt Ess Engros,

Discos og Musikkoperatørene, kan Helgestad melde. Alle samarbeidspartnere er tilknyttet Polyvox på frilansbasis, og flere har også etter hvert adresse på Rjukan.

Promo og distribusjon

Polyvox sitt utvidede tilbud kan gi dagens artister gode råd om dagens situasjon.

– Det er mye musikalsk kreativitet rundt om kring, og det har vel aldri blitt laget så mye bra musikk i Norge som nå. Men folk får det ikke ut, og folk kommer hit for å få råd. Da kan vi tilby både promotion og distribusjon, forteller Helgestad. ●

**Må Spellemann-
prisen vektlegge
popmusikk for å
trekke TV-seere?**

**Hvor viktig er
riktig sjanger-
inndeling? Kan
man bedømme
lydkvalitet
basert på mp3,
og hva betyr
prisen egentlig
for bransjen?**

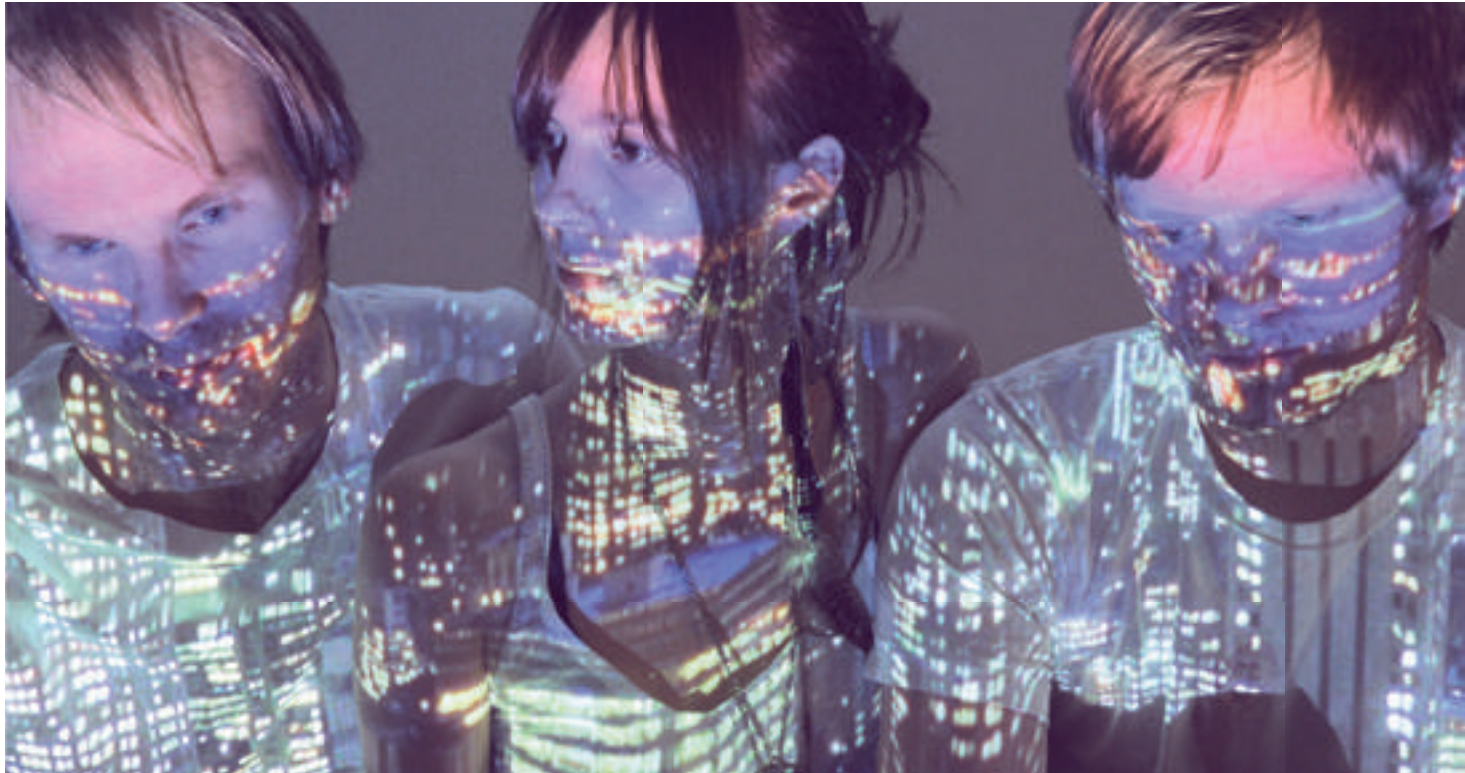
*Pianist og komponist
Eyolf Dale (t.v.) deler ut
samtidsprisen til Christian
Wallumrød Ensemble under
Spellemannprisen 2013.*

*FOTO: CARINA JOHANSEN/
NTB SCANPIX*

Spellemenn, sjangre og seertall

Tekst:
LINN CARIN DIRDAL

Når den norske musikkbransjen skal feire seg selv under den årlige Spellemannpris-utdelingen, skjer det sjelden uten debatt. Rapper Lars Vaular var ikke imponert over å måtte motta hiphop-statuetten sin i pausesendingen på NRK3 i 2012, og pianist Leif Ove Andsnes brukte ord som «trist» og «parodisk» da Bergens Tidene lurte på hva han syntes om at prisen for klassisk musikk skulle deles ut på radioen samme år. Kirkelig Kulturverksteds Erik Hillestad anklaget Spellemannprisen for å ha fjernet dynamikk og dybde som kvalitetskriterier da regelen om at album kun kan meldes på digitalt ble innført i fjor. Under årets prisutdeling var hiphop-kategorien byttet ut med «urban»; til p3.no undret P3-musikksjef Mats Borch Bugge seg over at alle de nominerte likevel var hiphop-utgivelser.

– God musikk viktigere enn sjanger

– Sjangerinndelingen blir ofte kunstig, et resultat av at en må velge en hovedkategori ved påmelding, mens svært mange artister kunne passet inn flere steder. For å gjøre forvirringen komplett, blir etablerte sjangerbegrep brukt om hverandre av de aller fleste. Da er det jo duket for diskusjon, sier musiker og komponist Anne Lise Frøkedal.

Sammen med bandet I Was A King var hun nominert i popkategorien under Spellemannprisen 2012, en kategori de delte med blant andre hiphopduoen Karpe Diem, som stakk av med prisen til slutt.

– Det var tydelig at vi hadde mer til felles med flere av artistene i rock-kategorien, forteller hun.

Frøkedal skulle gjerne sett en omvendt ordning, hvor man valgte kategorier på bakgrunn av påmeldte album. På den annen side: da I Was A King slapp fjerdeplaten «Isle Of Yours» i

mars i år, ble den kategorisert som alt fra indie, pop og rock til psykedelia og noisepop av musikkjournalister. Det finnes ingen sjangerfasit, og når alt kommer til alt, er det produktet som teller, ikke merkelappen, mener musikeren:

– Sjangerinndeling er mindre viktig enn at sterke album og artister blir løftet frem.

Sjanger «et uunngåelig problem»

Med Christian Wallumrød Ensemble kunne Christian Wallumrød hente hjem Spellemannprisen 2013 i samtid-klassen for albumet «Outstairs». I likhet med Frøkedal tror heller ikke Wallumrød det er mulig å lande på en fasit for «riktig» sjangerplassering av musikk.

– Kategorisering av musikk er etter alt å dømme – og dessverre – uunngåelig i vår musikkultur, og kanskje særlig i en sammenheng som Spellemannprisen. Jeg tror «feil kategori»-problematikken i noen grad kunne bøtes på ved å øke antall kategorier, og således åpne for flere nyanser. Samtidig har jeg begrenset tro på at dette ville være en attraktiv løsning i Spellemann-sammenheng i og med at det primært er et TV-show, sier musikeren.

Pop i sentrum

For i tillegg til å trekke frem det beste av norsk musikk, skal den TV-overførte prisen også trekke seere. Wallumrød synes ikke det er særlig mystisk at populærkulturen får prioritet i et show som vektlegger underholdningsaspektet. Likevel:

– I en optimal verden hadde det naturligvis vært fantastisk hvis Spellemannprisen med stor selvfølge og stolthet hadde presentert en mye større bredde av hva som skjer på den norske musikkscenen, vist frem mer av det rare, mer av det som på mange måter går under radaren. Uten å være engstelige for å miste seere.

Anne Lise Frøkedal i I Was A King er blant musikerne som undrer seg over sjangerinndelingen.

FOTO: VIBEKE HEIDE

– Vi prøver å få en mest mulig balansert prisutdeling der alle kategorier får like mye oppmerksomhet, sier Marte Thorsby, styreleder i Spellemann.

FOTO: IFPI

Han får støtte fra Frøkedal.

– Det er typisk at «brede» sjangere får større plass fordi en skal lage publikumsvennlig tv, men jeg tror en kunne strukket seg lenger for å gi plass til og skape mer interesse rundt artister og musikk som vanligvis får lite oppmerksomhet i media, sier hun.

Ifølge Marte Thorsby, styreleder i Spellemann og direktør i IFPI Norge, er sjangerbalanse et viktig punkt under planleggingen av prisutdelingen.

– Vi prøver å få en mest mulig balansert prisutdeling, der alle kategorier får like mye oppmerksomhet. Alle kategoriene blir vist på TV, og vi har også fokus på å få en sjangermessig spredning på opptredenene under showet. Men vi kan ikke legge skjul på at det er en stor interesse i markedet rundt kommersiell musikk, sier Thorsby.

– Klassisk behandles mindre stemoderlig enn før

– Mitt inntrykk er at man farer over de fleste kategoriene på Spellemann med en harelabb før de store fiskene – årets hit og så videre – deles ut, sier pianist Christian Ihle Hadland.

Sammen med Oslo Filharmoniske Orkester og Arvid Engegård var han nominert i klassisk-kategorien under årets utdeling for platen

«Mozart Piano Concertos nos. 21 and 22». Til tross for det han opplever som ulik sjangervekting synes pianisten at Spellemannprisen har vist forbedring når det gjelder klassisk musikk.

– Klassisk behandles langt mindre stemoderlig enn før, da prisen ble delt ut i reklamepausen på tv eller i Nitimen, sier Ihle Hadland.

– I fjor startet man så vidt jeg vet hele seansen med at den unge fiolinisten Joakim Røbergshagen spilte med Stavanger Symfoniorkester, og det er jo et formidabelt fremskritt.

Betydningen av lyd

Mindre fornøyd er han med digitaliseringen av påmeldingssystemet. Fra og med Spellemannprisen 2012 bedømmes alle album digitalt via Wimp, Spotify eller mp3. Selv om Wimp HiFi tilbyr samme lydkvalitet som en CD-plate, er det ikke alle utgivelser som er tilgjengelige via strømmetjenesten, og Ihle Hadland mener det er mangel på innsikt å nedprioritere lydkvalitet på denne måten.

– Dette er jo som om man i en bildekonkurranse skulle sendt inn alle bidrag på A4-ark, man kan tenke seg hva man går glipp av. Det vitner om tung mangel på musikalsk forståelse at man tar til takke med et forringet lydbilde når man skal vurdere bidragene.

Tross kritikken som har kommet i kjølvannet av vedtaket, mener Thorsby at ordningen er et resultat av en naturlig utvikling sett i lys av at «det meste av musikkforbruket i dag skjer digitalt».

– I tillegg er det store ressursmessige besparelser, ikke minst får juryene raskere tilgang til musikken og dermed noe bedre tid på seg til å bedømme de enkelte utgivelsene, sier styrelederen.

Verdifull promotering

Engasjementet rundt Spellemann vitner om at den over 40 år gamle prisen veier tungt, og ikke minst: den byr på viktig eksponering.

– Selv om Spellemannprisen kan være lune-full – det finnes ingen garanti for at fantastiske plater verken blir nominert eller vinner – er en nominasjon et skulderklapp man blir glad for. Det er også, som en bekjent i platebransjen sa,

«veldig billig TV-reklame» i en bransje der det er tøffe tider for mange, sier Frøkedal.

Publisitet er også et nøkkelord for Wallumrød.

– Det er ikke tvil om at denne formen for oppmerksomhet rundt arbeidet vårt er av positiv art. Kombinasjonen av at Spellemannprisen er en «longstanding» institusjon i norsk musikkliv og en stor medie-hendelse, gjør at folk på mange plan legger merke til det og registrerer at man har fått offisiell anerkjennelse.

Ihle Hadland synes det var hyggelig å bli nominert, men tror prisutdelingens betydning varierer.

– For å snakke om klassisk: For en konsert-arrangør på et mindre sted med litt slunken interesse kan det nok være fint å skrive «Spellemann-vinner» på plakaten. Men de større arrangørene, orkestrene og kammer-musikkfestivalene bryr seg ikke. Blant utøverne er det en fryd for noen, for andre glir den ubemerket hen, sier pianisten.

– Engasjement vitner om posisjon

Styrelederen i Spellemann ser på engasjementet rundt prisutdelingen som en bekreftelse på prisens sterke posisjon i musikkbransjen.

– Spellemannprisen har i over 40 år vært Norges viktigste musikkpris. Vi opplever at artister og opphavsmenn som mottar en Spellemannpris ser på det som en stor anerkjennelse. Og det er alltid diskusjoner i forkant, under og etter Spellemann – var det de riktige vinnerne, er noen forbigått, misnøye

med kategorier som er fjernet og så videre. Vi setter naturligvis stor pris på alt engasjementet, og ser på dette som et bevis på den posisjon Spellemann har i bransjen og blant publikum, avslutter Thorsby. ●

Spellemann-nominerte Christian Ihle Hadland synes klassisk musikk behandles bedre enn tidligere.

FOTO: KIM LALAND/BITMAP

Song:Expo utvider regionalt

Trondheim Song:Expo ønsker å trekke flere norske låtskrivertalenter til verdens største låtskrivercamp, og utvider med et pilotprosjekt i Bergen neste år. – Vi vet at det finnes flere låtskrivere der ute, sier Leiv Aspén, prosjektleder i Song:Expo. Over 120 av verdens største låtskrivere, plateselskaper og publishere møttes i Trondheim for å skrive, kjøpe og selge ferske superhits under Trondheim Song:Expo. Den ble arrangert for fjerde gang 16.–30. juni. ●

Inviterer til Trade mission

4.–6. november inviterer Music Norway representanter fra den eksportrettede norske musikkbransjen til å være med på en 'trade mission' til New York. Arrangementet vil tilby et tett og praktisk program, med fokus på kompetanseheving og nettverksbygging. I samarbeid med Music Norway skreddersys programmet etter deltakernes behov og ønske. Det vil blant annet bli innføring i problemstillinger som moms, skatt og arbeidstillatelse, samt introduksjon til PR selskaper, music supervisors og A&R/marketingteam fra amerikanske major- og indielabler. ●

De siste årene har Paolo Vinaccia vært gjennom en tøff kreftsykdom. Budskapet på trøya denne dagen: Old but still alive!

Slagverkskongen i levende live

27 mars fylte Paolo Vinaccia 60 år. Den italienske trommeslageren og perkusjonisten kom til Norge i 1979 og har siden den gang deltatt på et hundretalls plater og vært en framtrédende musiker i jazz- og rockesammenheng. Bursdagen ble feiret i april, da det legendariske partybandet Heavy Gentlemen rocket Rockefeller tilbake til 80-tallet. Ikke uventet dukket et koppel av andre sentrale musikere også opp for å hylle en av norsk musikklivs mest hardtarbeidende. ●

Alle foto:
KRISTIN SVORTE

Heavy Gentlemen var et av 80-tallets mest populære partyband, bestående av Knut Reiersrud, Jørn Bøgeberg, Carsten Loly, Ivar Vereide, Torbjørn Sunde, Bendik Hofseth, Frode Nymo – og selvsagt Paolo Vinaccia. Saksofonisten Sigurd Køhn gikk dessverre tragisk bort i tsunamien i 2004.

Paolo Vinaccia spilte flere år med Jonas Fjeld band og bidro på den første solo-plata til Bent Bredeesen.

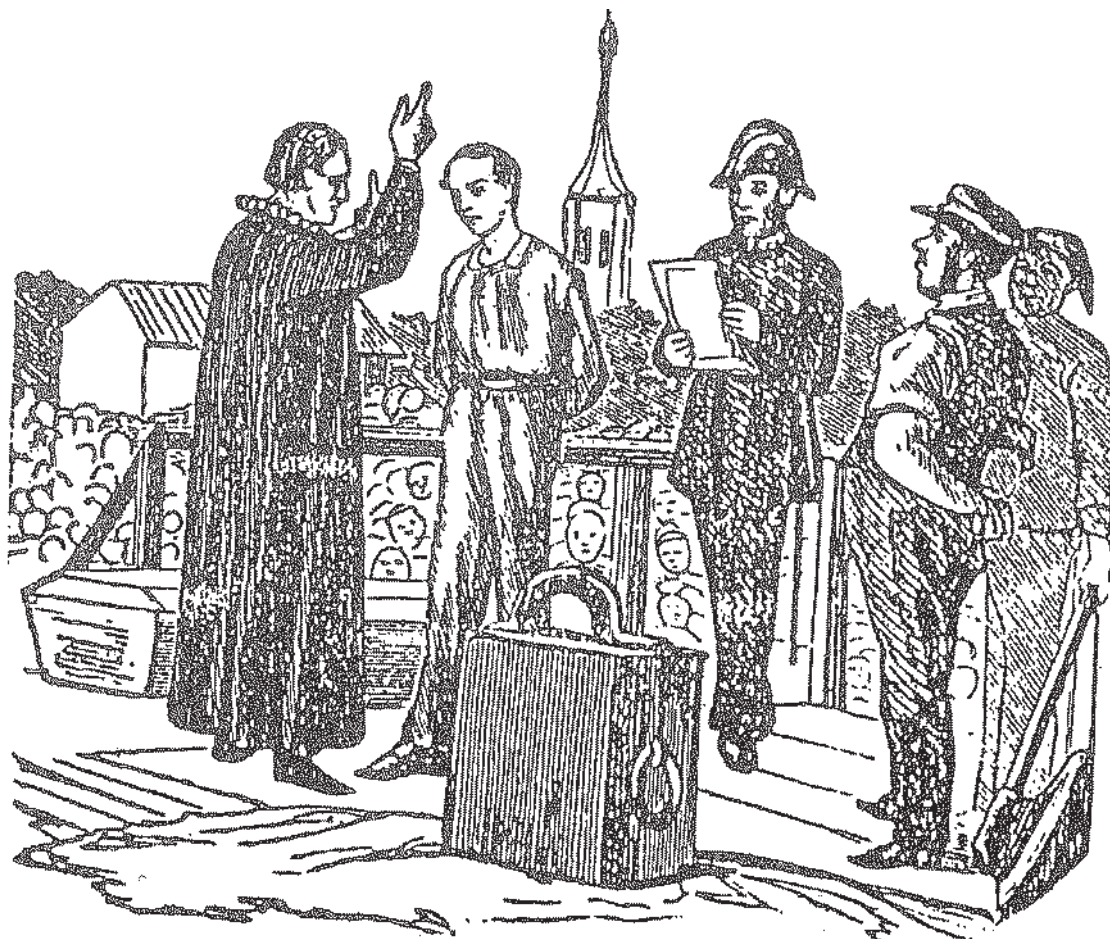

Anne Grete Preus var én av gjesteartistene som dukket opp på 60-årsfeiringen på Rockefeller.

En Heavy Gentlemen-reunion trekker både de som husker 80-tallet og de som skulle ønske at de gjorde det.

På skafottet.
Standardillustrasjon for
skafottsanger. Fra billed-
arkivet til trykkeren Julius
Strandberg (1834–1903).

Skillingsviser fra norske henrettelser

Stedet er Raadhusgaden 7 i Christiania. Det er sent på kvelden. Forestill deg at du har vært på ball i byens rådhus. Nå står du i bakgården og venter på en vogn som skal komme for å hente deg. Mens du står der og småhutrer, hører du en forunderlig blanding av lyder: Fra annen etasje i hovedbygningen, gjennom vinduet til rådhusets storsal, hører du latter og en lystig dansemelodi. Festen kommer til å fortsette enda en stund. Fra annen etasje i midtfløyen hører du gråt og jamrende salmesang, fra cellen til en dømt forbryter som snart skal halshugges.

Tekst:
AUDUN KJUS, LEDER FOR
NORSK ETNOLOGISK
GRANSKING

Øyeblikket ble opplevd av en kjent av historikeren Alf Collett, som har tatt det med i boken «Gamle Christiania Billeder» for å vise hva slags ulike handlinger og hendelser som fant sted i byens rådhus. Scenen var fra rundt 1830. I denne artikkelen vil jeg gi innblikk i hvordan jeg har prøvd å blåse nytt liv i en håndfull norske henrettelsessanger. I januar 2014 resulterte prosjektet i albumet «Siver Nattmann: Siste ord og tanker» (Etnisk Musikkklubb: EM48). Jeg er både folklorist og amatørmusiker, og da jeg fant disse tekstene, fikk jeg en dobbelt interesse for dem. Hva kunne de fortelle om dødsstraffens historie? Kunne jeg få dem til å fungere som sanger? Vi skal derfor følge lyden, ikke opp den første trappen til høyre, som leder inn i selve rådhuset, men opp den andre trappen, til høyre, som leder inn i cellebygningen. Hvilke syngende mennesker finner vi? Hva holder de egentlig på med?

Å møte døden med sang

Den ene stemmen tilhører fangen. Han vet at han snart skal kjøres til Galgeberg i en vogn. Han er dømt både i byretten og i stiftsoverretten. Kongen ville ikke benåde. Når han kommer til Galgeberg, vil det være bygget et skafott, et podium av bjelker og planker. På dette venter fogden, skarpretteren og rakkeren. Omkring skafottet står det oppstilt en rad bevæpnede soldater, og rundt dem igjen er en folkemengde på flere tusen personer – kvinner, menn og barn. Selv om det er grytidlig, har de kommet for å være vitne til hvordan han dør. Han har selv sett en og annen henrettelse, så han vet hvordan det går for seg. Han skal halshugges med øks. Det var den eneste henrettelsesformen som ble brukt i Norge på denne tiden. Hengning sluttet man helt med i 1770, og før dette hadde hengning vært en straff for tyver. Halshugging med sverd hadde man også sluttet med. Tidligere kunne det hende at dødsdømte ble benådet fra øksen til sverdet. Man mistet mindre ære på den måten. Man trengte ikke bindes til blokken med bøyet nakke, men kunne sitte oppreist. Man måtte ikke begraves av rakkeren ved retterstedet, men kunne få en stille begravelse på en kirkegård. Skarpretterens sverd ble pensjonert i 1791, fordi halshugging med øks var en enklere og sikrere metode. Frem til den siste vanlige henrettelsen i Norge i 1876 ble det gjort på denne måten: av en skarpretter med øks for åpen scene, foran et stort publikum.

Den andre stemmen tilhører presten, som var en viktig person når henrettelser skulle gjennomføres. Fogden hadde ansvaret for den praktiske organiseringen av henrettelsen, men presten hadde ansvaret for å forberede fangen på å dø, og det hadde utviklet seg til en regel at når kongen hadde avslått benådningssøknaden og det var mulig å fastsette en dato for henrettelsen, rådførte fogden seg med presten. Hvis det var mulig, skulle forløpet legges til rette slik at den dømte var best mulig forberedt på å dø. De prestene som fikk ansvar for å forberede dødsdømte forbrytere, var gjerne menn med et visst rykte som forkynnere og sjelesørgere. Dette ryktet ville forsterkes hvis forbryteren viste seg som

angrende, sønderknust synder og døde med bønn og salmesang.

Allerede i Magnus Lagabøters landslov, som innførte statlig dødsstraff på 1270-tallet, ble det understreket at man ikke måtte glemme å tilkalle prest, og presten måtte ha tid til å forberede den dømte: For synden skal vi hate, men mennesket skal vi elske. Kirkeloven som ble innført etter reformasjonen, minnet om hva Bibelen sa om det å oppsøke dømte forbrytere med trøst og støtte mens de satt i fengselet og ventet på straffen: Dette var gode gjerninger som Gud ikke ville overse. Kirkeritualet – prestenes håndbok i hvordan de skulle gjennomføre hellige handlinger – hadde et fyldig kapittel om hva prestene skulle si og gjøre i cellen til en dødsdømt forbryter, med forslag til skriftsteder og salmer som kunne være virkningsfulle i de forskjellige stadiene av forberedelsen. Sentralt står historien om røveren på korset, som så at Jesus led urettferdig mens han selv var rettferdig dømt, og Jesus lovte ham at han skulle få være med til paradis. Røveren på korset er det eneste vanlige mennesket som Bibelen helt klart sier skal komme til Paradis. Derfor var det håp for alle forbrytere, helt til det siste.

På henrettelsesdagen var det lite slingsmonn i hvordan fogden og skarpretteren skulle utføre oppgavene sine. Begge kunne naturligvis gjøre feil, som kunne få alvorlige følger. Men det var likevel hvordan den dømte møtte døden, hvorvidt forbryteren var blitt omvendt, dermed også hvordan presten hadde gjort sin jobb, som var mest spennende for publikum. Den enkelte henrettelsen ble et allegorisk bilde for den dommens dag som ville komme for alle mennesker. Religionen var klar på at alle mennesker fortjente å dø for sine synder. Det eneste håpet de kunne ha, var at den strenge Gud Faderen ville benåde dem

Raahusgaden 7 om natten. Nederlandskefødte Louis Lacomblé lagde mange illustrasjoner fra Oslo, blant annet denne fra Raadhusgaden 7 nattestid. Tilhører Oslo Museum.

*Dette er en skarpretter-
øks som skal ha tilhørt
Johann Caspar Öhlstein
(1744–1768), skarpretter
i Trondheim. Øksa tilhører
i dag Norsk rettsmuseum.*

fordi de angret oppriktig og viste at de forsto at bare Jesu lidelse og død kunne frelse dem.

Dette kan ha vært noe av det de tenkte på, de andre menneskene som var i cellen for å be og synge med den dødsdømte. Presten, som skulle prøve å redde den dømdes sjel, fikk langt på vei regulere publikums adgang til cellen. Her får vi huske at på første halvdel av 1800-tallet var det i det hele tatt mye større kontakt mellom fengselsfangene og befolkningen i byen. Det ble forventet at fangene skulle kjøpe sin egen mat. Det kunne føre til utstrakt privat forretningsdrift i fengselet. Hans Nielsen Hauge strikket fine, hvite damehansker som mange av byens bedrestilte kvinner kom til cellen hans for å kjøpe. Kristian Lofthus, som satt i jern på Akershus etter å ha ledet et bondeopprør, ble en slags speisalist på å røyke inn merskumpiper. Folk kom til ham med pipene sine og betalte for å få dem innrøkt.

Forfatteren av «Oslo Politikammers Historie» sier at det var et evig renn inn på cellene til morderne Priess og Simonsen da de skulle henrettes i 1864. De satt i politiarresten i Christiania. Folk kan ha oppsøkt dødsdømte i fengselet for å hjelpe de elendige, for å bøte for egne synder, for kanskje å oppleve en mirakuløs omvendelse, for å få vite mest mulig om en nyhet alle snakket om. Noen kan også ha blitt sendt dit på oppdrag fra pressen. Dette var før avisene ble det dominerende nyhetsmediet. Oppdragsgiveren har vært en trykker av skillingsviser. I boken om «kongen av danske skillingsstrykk» på 1800-tallet – Julius Strandberg – er det beskrevet hvordan han kunne få adgang til cellen til dømte forbrytere for å skrive viser om forbrytelsen og straffen. Sangene ble ofte skrevet i førsteperson, som om fangen selv førte pennen. Når Strandberg ikke hadde anledning til å oppsøke fangen, betalte han gjerne en annen skrivekyndig person for å gjøre det.

Skafottsanger

Mitt arbeid med tekster fra historiske norske henrettelser begynte da jeg bladde

igjennom skillingsstrykkene ved Norsk Folkeminnesamling og fant en håndfull skafottsanger, blant annet et trykk med tre sanger for morderne Priess og Simonsen. Trykket var utformet nærmest som et program for henrettelsesdagen. Priess og Simonsen ble halshugget på en ekserserplass på Etterstad utenfor Christiania i grålysningen 19. april 1864. Over 4000 mennesker var samlet for å se dem dø. Den store folkemengden sier noe om markedet trykkerne hadde for skafottsangene. De som møtte opp, ville kanskje kjøpe sangen som et håndfast minne om hva de hadde vært med på. Andre ville kanskje kjøpe sangen fordi de ikke hadde fått med seg selve henrettelsen.

Trykket om Priess og Simonsen inneholder altså tre sanger. Den første sangen i det lille heftet forteller om den fryktelige forbrytelsen. Her er det hele liksom sett utenfra. Det to hadde begått et rovmord. De hadde sett seg ut en bonde som nettopp hadde solgt et stort parti med laks og som derfor hadde mye kontanter. De hadde skjenket ham god og full og lurt ham ut på fjorden i en robåt. Her hadde de dolket ham i ryggen, tatt pengene og forsøkt å senke ham på dypt vann. Det gikk ikke så bra. Offeret hadde flytt opp, og liket ble funnet og identifisert. Vitner hadde sett de tre sammen. Morderne rømte til Danmark, men ble tatt. Til å begynne med nektet de og skylte på hverandre. Det hjalp dem lite.

Sangen i midten er fra fengselet. Her er det fangene som forteller om hvordan de har kommet i en så fryktelig knipe: hvordan de ble drevne syndere, hvordan de angrer på det gale de har gjort og hvordan de ser frem til å kunne få bøte for det. Trolig er det ikke Priess og Simonsen som har skrevet disse versene selv, men det er ganske sannsynlig at den som har skrevet dem, har vært i cellen og hørt hva som ble sagt, sunget og bedt. Forfatteren må også ha visst at mange i publikum var i samme situasjon. Dette var ikke stedet for fri diktning, men heller for en sammenfatning av de store trekkene mange ville være enige i.

I den siste sangen i heftet er vi ved skafottet, og det er presten som snakker. Teksten sammenfatter det religiøse budskapet fra hendelsene vi ser for oss, som om den var

en tale som presten holdt på retterstedet over likene til de henrettede.

På 1900-tallet falt skafottsangene mellom to stoler. Litteraturforskere har ikke betraktet dem som litterære verk, folkloristene har ikke sett dem som folkelig tradisjon, og så er de blitt liggende urørte. Ofte er det vanskelig å si noe bestemt om hvem som er forfatteren. Tekstene er skrevet som om det er fangen selv som taler, men dette er en litterær konvensjon som ikke nødvendigvis sier noe om hvem som har skrevet teksten. Alle de norske skafottsangene jeg har funnet, er intenst religiøse, og handlingen er satt til fengselet, der fangen først ser tilbake på livet sitt og deretter skuer fremover mot døden på skafottet. Ordene til presten, som ofte må ha vært den mest aktive og taleføre personen i cellen, kan gjerne ha funnet veien inn i teksten. Gjenbruk av kjente strofer har forekommet. I skafottsangen for giftmordersken Sophie Johannesdatter består for eksempel den siste halvdel av strofer som også blir brukt i andre sanger.

Sophie var en svensk tjener i et velstandshjem i Halden. Hun forgiftet herskapet sitt med arsenikk. I samtiden var det nok mange som så på henne med frykt og avsky. Det er ingen grunn til å tro at hun skrev skafottsangen selv. Men sangen viser i grunnen en overraskende grad av sympati og medfølelse med den dødsdømte mordersken. Sangen handler ikke så mye om hvorfor nettopp Sophie fortjener å dø. Den handler mer om hvorfor alle mennesker fortjener å dø. Jeg tror det er rimelig å tolke dette slik at sangen formidler stemninger og budskap fra våkenettene med bønn og salmesang i den dømte forbryterens celle.

Noen få skafottsanger vet vi imidlertid er skrevet av fangen selv. Ole Sivertsen, som forgiftet kona med arsenikk fordi han ville gifte seg med en annen kvinne, skrev i hvert fall tre sanger om sin egen forestående henrettelse mens han satt fengslet. Man skal altså være litt forsiktig med å gå ut fra at fangene ikke kan ha skrevet egne sanger.

Men kan de synges?

Hvordan har jeg jobbet med tekstene? Først måtte jeg finne dem, og her gjenstår det mye. Jeg har gått igjennom noen av de største samlingene med skillingstrykk i Norge, men disse

tekstene har foreløpig ikke kommet med i noe digitaliseringsprosjekt. De må møysommelig letes fram i biblioteker og arkiver, og det kan være mange tekster jeg ikke har funnet. Så har jeg prøvd å forstå hvordan tekstene er blitt til og hva de handler om, og her møtte jeg den neste utfordringen, nemlig at dødsstraffens historie i Norge ikke er spesielt godt utforsket. Det gjelder ikke minst for 1800-tallet, da de fleste tekstene jeg har jobbet med ble skrevet. Fremdeles er vi i avdelingen for forskning og ikke for utøvende kunst. Av alle tekstene jeg fant og gikk igjennom, valgte jeg ut noen som jeg satte melodi til og som jeg begynte å bearbeide til sanger.

Hvorfor festet jeg meg ved noen tekster og ikke ved andre? Det er det ikke så lett å gjøre rede for, men det er kanskje ikke så viktig heller. Det var vel helst slik at når jeg fant en melodi som kledde teksten, da kom den med

Omslag til skillingstrykk for henrettelsen av morderne Priess og Simonsen i 1864.

Audun Kjus har samlet norske skafottsanger på albumet «Siver Nattmann: Siste ord og tanker».

i prosjektet. Noen av tekstene ble skåret ned ganske drastisk. Én ble redusert fra 24 til 12 vers, en annen fra 8 til 4. I den første prøvde jeg å beholde mest mulig av fortellingen, selv om teksten ble halvert. I den andre valgte jeg ut de versene som virket sterkest på meg, og den bearbejdede utgaven fikk nok et mer lyrisk uttrykk enn originalen.

Skillingsvisene er trykte tekster, og så står det ofte angitt tittelen til en kjent sang som forslag til melodi. Imidlertid er ikke disse sangene nødvendigvis kjente i dag. Noen ganger står det også «synges til egen melodi». Det har uansett vært vanlig at folk har brukt en melodi til teksten som de selv syntes passet. For å finne mer autentiske melodier, kunne jeg prøvd å etterspore de «kjente» sangene. Jeg har lagt merke til at mange av skafottsangene bruker de samme rytmeskjemaene. I kirkeritualet er det oppgitt forslag til salmer som presten kan bruke når han skal trøste og forberede dødsdømte. Det ville være interessant å undersøke om melodiene til disse

salmene kunne passe til skafottsangene. Det samme kunne man gjøre for salmer som ble brukt til begravelser i det hele tatt. I begravelsene på denne tiden var det sentrale, mest alvorlige og symboltunge øyeblikket da den døde ble «sunget ut» av hjemmet. Da ble den døde båret ut med bena først, mens slekt og naboer sang salmer. Det som ble gjort for de dødsdømte i politiarresten i Raadhusgaden 7, var kanskje ikke så ulikt skikken med å synge ut de døde, bortsett fra at den dødsdømte fortsatt var levende.

Det har uansett ikke vært aktuelt for meg å forsøke å gjenskape lydbildet fra Raadhusgaden 7 i 1830. Jeg har tenkt at hvis jeg finner en melodi jeg synes passer, vil det være på linje med tidligere tiders vanlige bruk av skillingsviser. Samtidig har jeg villet gi meg selv frihet til å leke med melodiene. Det har vært min kunstneriske tumleplass i prosjektet. Som forsker har jeg lært mye kulturhistorie av å jobbe med skafottsangene, men på et personlig plan har utformingen av melodier til tekstene og samarbeidet med profesjonelle musikervenner om å gi arrangementene helhetlig form vært det mest givende. ●

Nyhet! NOPA tilbyr juridisk rådgivning i opphavsrettsspørsmål

Som medlem i NOPA får du nå tilbud om juridisk rådgivning i enkle saker, som gjelder opphavsrett, i ditt virke som komponist, låtskriver eller tekstforfatter. Dette kan gjelde spørsmål knyttet til kontrakter, bestillingsavtaler, kreditering, forlagskontrakter og andre opphavsrettsrelaterte saker.

Fremgangsmåte: Send en kort henvendelse til NOPA, post@nopa.no med en beskrivelse av spørsmålet du har. Du blir deretter satt i kontakt med advokat.

Advokatbistanden vil normalt bestå av en telefonsamtale hvor du presenterer saken, samt et påfølgende svar fra advokat via telefon eller e-post.

NOPA fører ikke rettssaker på vegne av medlemmer, og kan heller ikke ta opp saker som går mellom to eller flere av foreningens medlemmer.

NOPAs advokat er Hans Marius Graasvold i Advokatene Graasvold & Stenvaag AS. ●

Nær Stange, midt ute på et jorde, sitter det to musikanter og deler historier fra 50 år i danseband-tjenesten.

Ole Ødegaard (til høyre) og Arne Willy Foss har vært med helt siden starten i 1964. – Vi ville jo bare spille. Vi la aldri noen stor plan, og nå har det gått 50 år, gliser de to veteranene.

En 50 år lang dansefest

Tekst og foto:
ODD INGE RAND

Musikkbransjen har vært gjennom enorme endringer, samfunnet og kulturlivet er helt annerledes, men Ole Ivars har sitt publikum som stadig vender tilbake.

FOTO: ARILD HANSEN

I NOPAs jubileumbok «Sangen om Norge» forteller William Kristoffersen om hvordan noen av Ole Ivars' største hits ble til:

JAG TRODDE ÄNGLARNA FANNS

Det var i 1997. Jeg skulle på butikken og hadde kledd på meg. Idet jeg tok i dørhåndtaket, ramlet tekststrofen «jag trodde änglarna fanns, bara, bara i himmelen» rett ned i hodet mitt, med ferdig melodi. Jeg måtte kle av meg å gå inn og skrive det ned, for jeg likte det så godt. Resten av sangen skrev jeg etter butikkturen. Årsaken til at teksten er på svensk, er at jeg den gang prøvde å skrive noen sanger, inkludert denne, for å prøve å komme inn på det svenske markedet. Jeg fikk ikke dét til den gangen. Etter at Ole Ivars gjorde sangen med Kikki Danielsson i 1999, og det ble en suksess, har imidlertid både svenske og danske band spilt inn låta.

Vi snakker om Ole Ødegård og Arne Willy Foss. Tangentisten og saksofonisten som møttes for første gang på en scene på Rena senhøstes 1964. Bandet het Ole Ivars, noe det også gjør 50 år og 5000 spillejobber senere.

Eldre ungdom

De har blitt 68 år begge to, men de er i så god form at vi lar dem passere som eldre ungdom. Og så er det nå en gang slik med dansemusikere kontra rockemusikere at de førstnevnte faktisk husker hva de har holdt på med de siste 50 årene.

– Ole Ivars hadde eksistert i noen måneder da jeg kom med. Jeg hadde lest om dem i lokalavisa, forteller Arne Willy Foss et halvt århundre etterpå. Rundt om i loftsstua hans henger det gullplater, gamle bandplakater og mange minner. Bandet stammer fra grunnleggerne Ole Ødegård og Ivar Grønsveen fra Løten. Inspirert av Sven-Ingvars slo de sammen navnene og ble Ole Ivars.

– Jeg husker at jeg hadde moped, og at jeg la saksofonen tvers over bagasjebrettet og kjørte tre mil til øving, sier Foss.

Bygdedans

Da Ole Ivars startet opp, var det Beatles, Stones og Shadows som gjaldt. Ole Ødegård var mest tilhenger av The Shadows, men da Ole Ivars kom seg ut av øvingsrommet, behandlet jentene det lokale bandet som om de skulle være Beatles. Det var fest overalt, men det var mest folk på festene der Ole Ivars spilte opp til dans.

– Folk dro i buksene våre, og det var minimalt eller totalt manglende vakthold.

Da bussen kom til spillestedene, var det allerede hundrevis av gjerne folk der og ventet på oss, forteller Ole og Arne Willy. Veldrom på Hedmarken ble Ole Ivars' lekestue, et sted som i utgangspunktet tok drøyt 200 mennesker. Ole Ivars spilte for 700, mange år før begrepet «brannforskrifter» fantes. Bandkompisene deler ellers gjerne på historiene; Arne Willy reiser seg opp for å ha litt mer albuerom når han skal fortelle hvordan jentene oppførte seg på denne tiden.

– Det var ei som kom inn på scenen hele tiden, for hun skulle ha tak i trommeslageren vår. Pen var 'a også, humrer Ole og Arne Willy. Etter hvert hadde hun fått så mye i glasset at det tok litt overhånd.

– Vi måtte til slutt ta henne i armene og bena og kaste henne ut foran scenen og ut til publikum. Etter det kom hun ikke tilbake, sier gutta og ler høyt.

De glade 60-årene

Ole Ivars ble store stjerner på slutten av 60-tallet. De vant amatørkonkurranser for band på Hamar i både 1965 og 1966, noe som til slutt gav dem sjansen i platestudio for å se om de ville tilby Ole Ivars platekontrakt. De husker sitt første studiobesøk med både skrekk og fryd. Turen gikk til Oslo etter invitasjon fra Jørg-Fr. Ellertsen, mannen som i sin tid var toneangivende for karrierene til både Dizzie Tunes, Grethe Kausland, Wenche Myhre og Øystein Sunde.

– Studioet var på Jernbanetorget, og de hadde knapt tid til å høre på oss. Vi bar instrumenter opp fire etasjer, forteller Ole Ivars-veteranene med klart minne. Hedmarkingene

i lusekofter var «vettaskremte», som de sier det selv.

– Vi hadde pyntet oss i nylonskjorter med jernmanualer i snippen. Skinnslips hadde vi også. Vi var nervøse, og vi fikk spilt en halv låt før de i studioet skulle ut for å spise reker. Men det holdt for oss. Vi fikk platekontrakt etter å ha spilt den halve låta for dem, ler de to.

70-tallet og diskotek

Flere låter fra de gode gamle dager finnes i repertoaret i dag; «Regnets rytme» og «Line» fra 1967-68 spesielt. Det er regnet som Ole Ivars' første storhetstid. Så kom 70-tallet og danseorkestrenes store nemesis: diskoteket.

– Det var en slem konkurrent en periode. Vi hadde også litt feil musikk i denne perioden, for folk gikk rundt og ville ha Blood, Sweat and Tears og Chicago. Vi forsøkte å leke litt med dette vi også, men det fikk vi ikke til, forteller Ole. I 1973 døde også en av bandets grunnleggere, Ivar Grønsveen.

– Ivar døde av hjerteproblemer, ganske uventet, forteller bandkompisene drøyt 40 år etter. Resten av 70-tallet ble preget av en del utskiftninger. Midt på 70-tallet ble det TV-jobb for bandet.

– Vi var husband i et TV-program med Knut Bjørnsen som het «12 rette», forteller gutta. Resten av 70-tallet var ustabil. Ole Ivars holdt på med sitt, samtidig som det dukket opp et annet konsept kalt Ole Ivars Veteranene. Sistnevnte holdt lengst, og Ole Ivars Veteranene ble til bare Ole Ivars igjen, forvirrende nok. Starten av 80-tallet ble imidlertid det som la grunnlaget for det Ole Ivars vi kjenner i dag. I 1983 begynte nemlig dagens primus motor, William Kristoffersen, i bandet.

– Han var et arbeidsjern og fikk raskt flere oppgaver enn å spille bass, sier gutta om det som har preget Ole Ivars-historien videre, med solide utgivelser på Tylden og co, Spellemannpriser og en jevn popularitet.

Ingen pensjonister

Det var mange utgaver av Ole Ivars de første 20 årene, men etterpå har det vært stabilt. Bandet fungerer som en velsmurt maskin i dag, og de eldste i gamet har så visst ikke tenkt å gi seg heller.

– Vi vil jo bare spille. Vi la aldri noen stor plan, og nå har det gått 50 år. Og flere skal det bli, for her er det ingen prat om å legge opp, sier de to. Årlig spiller de nærmere et tresifret antall 3 x 45 minutters sett. Men Ole Ivars er proft på alle bauer og kanter, og rammen rundt er så visst til å leve med.

– Vi har ikke båret instrumenter på 30 år, og vi bor på fine hoteller og har en romslig buss. Bedre kan vi egentlig ikke ha det, sier de to. Og hvordan de har klart å jobbe sammen i så lenge, har de også en forklaring på, 50 år etter at de spilte sammen for første gang på samfunnshuset på Rena, den gangen kalt Klingen.

– Vi har aldri spesielt mye omgang på privaten. Når vi ikke spiller, er vi hver for oss, forteller de. Bransjen og rammene rundt er også mye forandret siden de startet opp. De husker at inngangsbillettene til festene kostet kr 7,50 og at det på plakaten sto «God musikk. Ta med kopp».

– Nå er det dyrt for folk å gå ut, og det er nok det som er utfordringene med å samle de helt store massene, sier de. Men populariteten til Ole Ivars er så definitivt til stede fremdeles. ●

Minnene fra 50 års bandhistorie er mange. Veteranene forteller om ville tilstander der Ole Ivars spilte opp til fest.

KONGEN AV CAMPING-PLASSEN

Min bror har hatt campingvogn i Sverige i mange år, og jeg var der på besøk hver sommer. Da så jeg alle forskjellene fra camper til camper. Noen kom med en rusten bilholk og ei like skranglete vogn bak. De grilla, drakk og kosa seg, og hadde sine venner. Neste ytterpunkt var han med en glinsende, dyr SUV med den største vogna som det var mulig å dra langs landeveien bak. Det var sjelden så mye liv og røre rundt gassgrillen hans. Alt er satt på spissen, men denne sangen fra 2001 har blitt stor i mange forskjellige miljøer i inn- og utland.

I kjelleren hjemme på Råholt har William Kristoffersen skrevet en rekke av Ole Ivars' mest populære låter. Melodiene skapes på et gammelt Technics-orgel.

Audiens i låtsnekkerverkstedet

I 1983 fikk Ole Ivars et nytt tilskudd til «familien».

På veggene hjemme hos William Kristoffersen (62) på Råholt henger det Spellemannpris-plakater, gullplater og andre utmerkelser. På peishylla står det tre Spellemannpriser, og arbeidsstua i kjelleren flyter over av musikkinstrumenter, noteark og CD-plater.

Gjestet Ole Ivars-scenen

Han er utdannet faglærer i musikk fra Musikkhøgskolen i Oslo med trompet som hovedfag. Opprinnelig er han fra Eidsvoll-bygda, og spilte rundt om i distriktet sammen med broren og faren i sine tidlige musikalske år. Senere etablerte han Ad Astra med musikere fra området.

– Vi møtte på Ole Ivars under ski-NM på Eidsvoll i 1981. Da var det dans hver kveld med lokale band. Så fikk Ole Ivars spille på kongemiddagen på siste arrangementsdag, mimrer Kristoffersen. Han etablerte kontakt og gikk senere på Ole Ivars-konsert for å høre

på bandet. Da ble han invitert opp på scenen for å være med på et lite knippe sanger.

– Jeg vokste nok noen centimeter da, ler han. Men Ad Astra gikk sin gang en liten periode til, før Kristoffersen fikk tilbudet om å innta bassistrollen i Ole Ivars.

– Vi hadde akkurat vært i en ulykke med bussen vår i Ad Astra. Trommeslageren vår hadde brukket armen, og vi var satt litt ut av spill, forteller han.

William Kristoffersen takket ja til tilbudet, og resten av historien har gått inn i den norske kulturarven.

Ansvar

Ole Ivars lærte å kjenne Kristoffersen som et arbeidsjern, og med dét vanket det oppgaver.

– Jeg var drivkraften i Ad Astra med både regnskap og booking, arrangering av låter og mye annet, forteller William. I september i 1983 fikk han bookingansvaret, og han måtte også på kjøkkenet til arrangøren og motta

Tekst og foto:
ODD INGE RAND

honoraret og signere på vegne av bandet etter at publikummet hadde danset fra seg og kassa var talt opp.

– Det bare balla på seg med oppgaver, sier Kristoffersen med et smil. Senere fikk de også nyss i at William skrev sanger. Det var da det virkelig tok av for den joviale og dedikerte bassisten.

– Vi skulle gjøre en plate til Ole Ivars' 20-årsjubileum i 1984. Jeg ble oppfordret til å skrive, og jeg endte opp med å levere syv låter til denne plata.

Det ble Norsktoppen omtrent på første forsøk, og det var bare starten på historien om Ole Ivars som leverandør av tidløse slagere.

Oppgangstider

Med Kristoffersen om bord ble det mer stabile tider i bandet. Vokalist Tore Halvorsen kom inn i 1988. I 1996 utvidet de til sekstett med Bjørn Elvestad, og platene har kommet jevnt og trutt.

– Vi ble signert til Tylden på starten av 90-tallet, og siden har det vært oppgangstider, forteller Kristoffersen. Han har stått for mye av den fremgangen selv, med låter som «Nei, så tjukk du har blitt», «Spellemannsblod», «Jag trodde änglarna fanns» og «Kalle med fela».

– Det har aldri vært noe sånn «hvile på laurbæra» når vi har oppnådd noe. Har vi hatt medgang, så har det bare trigga meg til å skrive mer og jobbe mer, sier han.

Platefabrikken

Til dags dato har Ole Ivars laget 36 album, og de siste 20 årene har kjelleren på Råholt vært rene melodifabrikken for William Kristoffersen.

– Jeg lager låter på et gammelt Technics-orgel fra 80-tallet. Så sender jeg ut demoer til alle i bandet, sammen med et avstemnings-skjema. Det blir som regel rundt 20 låter, inkludert tre-fire instrumentallåter, forteller han om den demokratiske prosessen. «Ole Ivars i 2000»-albumet fra 1999 ble en milepæl.

– Det inneholder jo «Nei, så tjukk du har blitt» og «Jag trodde änglarna fanns». Den solgte til gull på to måneder, sier han om låtene Ole Ivars bare må spille fremdeles.

– Noe spesiell «kred» har vi vel aldri hatt, og vi er jo ikke ordentlig «stuereine» sånn

sett. Men vi er nesten i toppsjiktet i Norge og har opplevd mye, selv om vi ikke er noen Åge Aleksanderen, Bjørn Eidsvåg eller Sissel Kyrkjebø, sier han.

Like fullt har Ole Ivars satt solide spor i Kultur-Norge. I april satte Torshovteatret opp musikalen «En får være som en er» basert på gruppas musikk.

– Det er virkelig stort å bli hyllet på den måten. Vi ble også beæret da andre artister spilte inn Ole Ivars-låter under 40-årsjubileet vårt i 2004, sier han og referer til albumet «En Annen Dans».

Jubileum

I år er altså Ole Ivars blitt 50 år, men selv om bandet er i feiringsmodus, setter de seg i bussen stort sett hver helg for å reise til en eller annen dansegalla eller en annen type opptreden. De er åtte mann på tur, sjåføren er også lysmann, og de har hatt samme lydtekniker siden 1997. Blant de vanlige spillejobbene i løpet av 2014 kommer det noen rene jubileumskonserter. 26. april spilte de jubileumsshow i Oslo Konserthus, og mer er i vente.

– Senere i år blir det nok et jubileum i Vikingskipet, der vi har feiret 30- og 40-årsjubileum fra før. Vi planlegger også vår aller første konsertplate. Den skal spilles inn på Dansefestivalen i Sel, og opptredenen skal også filmes, kan William avsløre. ●

Ole Ivars har fått en drøss Spellemannpriser i klassen for danseorkester, i tillegg til utmerkelsen Årets spelle-mann i 1999.

Marianne Bremnes, ordfører i Harstad og Elisabeth Dyvik fra ICORN møttes i begynnelsen av juli for å inngå en samarbeidsavtale.

FOTO: ANDERS SØVIK

Da SafeMUSE fikk avslag fra justisministeren om å få ta imot musikere og komponister som flyktninger i Norge, måtte organisasjonen se seg om etter andre løsninger. Nå kan verdens første fribymusiker snart være på vei til Harstad takket være ICORN-samarbeid.

Tekst:

LINN CARIN DIRDAL

Samarbeidsløsning for SafeMUSE

SafeMUSE har over lengre tid arbeidet med å etablere en fribyordning for forfulgte musikere og komponister. I over ett år har en musiker sittet i usikre omgivelser klar til å dra til Harstad, etter at kommunen erklærte seg som verdens første friby for musikere i 2013.

Justisminister Anders Anundsen (FrP) stanset prosessen da han tidligere i år av slo SafeMUSEs søknad om innstillingsrett overfor Utlendingsdirektoratet (UDI) i saker om overføringsflyktninger. Et samarbeid med ICORN, fribymusikervetket for forfattere, gjør nå at den forfulgte musikeren forhåpentlig kan sette seg på flyet til Norge likevel.

– Harstad har undertegnet en medlemsavtale med ICORN, som sørger for at ICORN i samarbeid med Norsk PEN kan utrede og foreslå kandidater til opphold i Harstad. I samarbeid med Freemuse, en internasjonal

ytringsfrihetsorganisasjon for musikere, har vi allerede fått gjort det grunnleggende utredningsarbeidet, sier prosjektleder i SafeMUSE, Jan Lothe Eriksen.

Endrer rolle

Åpningen via ICORN skyldes et vedtak som ble fattet under fribymusikervetkets generalforsamling i mai om å utvide fribyordningen til musikere og billedkunstnere i en fire års prøveperiode. ICORNs nettverk er i hovedsak tilrettelagt for forfattere, og SafeMUSE vil med sine kontakter i musikkmiljøet fortsatt delta i arbeidet, selv om ICORN nå bistår med å få den første fribymusikeren til Norge.

– Harstad ønsker å opprettholde samarbeidet med SafeMUSE, hvor vi kan bidra med nettverksbygging og kontakter inn mot musikkmiljøet, sier Lothe Eriksen.

Som en konsekvens av justisministerens beslutning, blir dette en av SafeMUSEs hovedfunksjoner fremover.

– I tillegg til korttidsopphold for forfulgte komponister og musikere både i Norge og Norden, vil vi blant annet med støtte fra Kulturkontakt Nord arbeide videre med tilrettelegging av nettverk for de vertsstedene som skal jobbe med musikerne og komponistene, forklarer prosjektlederen.

Norge i særstilling

Leder i ICORN, Helge Lunde, forteller at det kun er i Norge at forfulgte forfattere kommer inn som flyktninger. ICORN har tidligere plassert tegnere, filmskapere og rappere innenfor den etablerte ordningen, og den nye åpningen for musikere og kunstnere er dermed ikke revolusjonerende for organisasjonen, forklarer han. Lunde presiserer likevel at utvidelsen har som klar forutsetning at det utvikles tilsvarende verifiserings- og kvalifiseringsmetoder som hittil har ligget til grunn for ICORNs arbeid, og at det ikke er en selvfølge at en kvalifisert, forfulgt musiker kan plasseres i en norsk friby.

– ICORN har alltid tilbudt langvarig, men midlertidig, tilflukt i en friby for forfulgte forfattere. Unntaket er de norske fribyene. Her samarbeider ICORN tett med Norsk PEN, som bruker sin rett til å foreslå overføringsflyktninger overfor UDI når en norsk friby er klar til å invitere en forfulgt forfatter. Etter det toårige oppholdet i en norsk friby, får dermed fribyforfatteren mulighet til å fortsette sin tilværelse som flyktning i Norge, forklarer Lunde.

Ser på alternative modeller

Han forteller at dette er en unik avtale som Norsk PEN har brukt flere år på å forhandle seg frem til, og som har som forutsetning at organisasjonen er en del av et globalt nettverk, i dette tilfellet PEN International.

– Vi har noen ganger lurt på om SafeMUSE har undervurdert kompleksiteten i denne særnorske flyktningbaserte fribyordningen, og anbefalte dem på et tidlig tidspunkt å se på alternative måter å søke innreise for forfulgte musikere på, sier Lunde.

Han er derimot positiv til SafeMUSE sitt arbeid, og ser frem til at de to organisasjonene skal kunne finne gode løsninger sammen.

– Vi vil gjerne også ha med SafeMUSE i et samarbeid med Utenriksdepartementet for å se om det kan utvikles andre modeller for å få inn forfattere og kunstnere som ikke går gjennom flyktningkvoten, sier Lunde.

«Utålmodig» vertskapsby

Ifølge Lothe Eriksen er det nå opp til byråkratiet og saksbehandlingstiden når Harstad kan ønske verdens første fribymusiker velkommen. Ordfører i Harstad, Marianne Bremnes, håper prosessen blir kort.

– Vi er utålmodige, for ute i verden et sted sitter det et menneske som venter på å komme til en trygg havn i Harstad der vedkommende kan bo og jobbe sammen med sin familie. Dette vil også bety svært mye for kulturbyen Harstad, sier Bremnes. ●

- SafeMUSE kan blant annet bidra med nettverksbygging og kontakter inn mot musikkmiljøet, sier prosjektleder Jan Lothe Eriksen.

TONO med rekordår

Både online- og konsertinntektene gikk opp og TONO omsatte for det høyeste tallet i organisasjonens historie i fjor. TONO omsatte i 2013 for 469 millioner kroner. Tallet er en økning fra 2012 på 7,48 prosent. Inntektene fra salg

over internett har vært i omfattende vekst de siste årene. I 2008 var TONOs onlineinntekter 822 000 kroner, mens de i 2013 var på 74 millioner kroner. Bare fra 2012 har tallet økt med 47 prosent, melder Ballade ●

Vil savne fellesskapet

Etter seks år som styreleder i NOPA får Ragnar Bjerkreim forhåpentligvis bedre tid til å komponere og jobbe med musikalske prosjekter i tida framover.

FOTO: MORTEN BRAKESTAD

Ragnar Bjerkreim nyter sommerferie uten å være NOPA-styreleder for første gang på seks år. Han medgir at det kjennes rart.

Tekst:
ODD INGE RAND

det vi ringer opp Bjerkreim på hytta ute på Sola, forteller han om utsikten sin.

– Her er det Nordsjøen i 180 grader utenfor vinduet, sier han før han også må innrømme at han har NOPA i hodet fremdeles, noen uker etter han gikk av etter NOPA-årsmøtet 10. juni. De siste to ukene har det vært en del overlapping mellom Bjerkreim og påtroppende styreleder Ingrid Kindem, og selv om ferieidyllen er til stede, kverner det NOPA-relaterte ting i toppen ennå.

– Det har ikke gått helt opp for meg, og da jeg kjørte bil gjennom Sørlandet i går, tenkte jeg på ting jeg ikke har fått gjort. Men det er likevel en god følelse. Ting er på stell, sier han.

Digitale utfordringer

Ragnar Bjerkreim har vært NOPAs styreleder i seks år, og i den perioden har bransjen generelt vært igjennom utfordrende tider.

– Den nye teknologien har vært en utfordring for NOPA og selvsagt hele industrien, sier han. Å få nye og gode forretningsmodeller på plass i den nye digitale hverdagen, samt å jobbe for ny lovgivning innenfor bekjempelse av ulovlig nedlastning og strømming, har vært sentrale oppgaver.

– NOPA var jo involvert i Phonofile lenge før min styreledertid i NOPA, og vi har også fått god hjelp av den nye åndsverksloven, som trådte i kraft 1. juli 2013, sier Bjerkreim.

2012 et høydepunkt

Bjerkreim sitter med mange gode minner fra tiden i NOPA. Når han blir bedt om å fremheve et høydepunkt, drar han frem hele jubileumsåret 2012.

– Vi klarte å synliggjøre norske verk, komposisjoner og tekster gjennom et helt år med fine arrangementer over hele landet. Her fikk vi også jobbe sammen med flere orkestre og kulturinstitusjoner gjennom store prosjekter, mimrer Bjerkreim. Å jobbe med store kulturprosjekter i Norge har imidlertid gitt et slett inntrykk av våre politikere.

– Det har vært veldig skuffende, med noen hederlige unntak, som Olemic Thommessen fra Høyre, som har dukket opp på flere av våre møter. Men generelt gir politikerne blaffen i kultur, lyder brannfakkelen fra den avtroppende NOPA-styrelederen.

– Velkvalifisert

Nå tar Ingrid Kindem fatt på jobben som styreleder i NOPA, og Bjerkreim mener at NOPA har fått en velkvalifisert kandidat til å ta over.

– Jeg tror ikke hun trenger så mange gode råd. NOPA har valgt en velkvalifisert størrelse som har vært med i tillitsvalgtapparatet til NOPA i mange år. Ingrid kan det som burde kunnes, sier han. Én ting kan han for øvrig love sin etterfølger:

– Det kommer nok til å bli mange møter, mange e-poster og mange telefoner, ler Bjerkreim. Mye har blitt gjort, men det er også sentrale punkter i agendaen som Kindem nå tar over.

– Innenfor kulturpolitikken må det jobbes mer med de sosiale ordningene for frilansere. Der er det en del å gjøre innenfor pensjonspengordningen, sykepengedelen, pappaperm, skattespørsmål og sosiale rettigheter, sier Bjerkreim og innrømmer at akkurat dette har vært en tung skute å snu.

Vil savne NOPA

Ragnar Bjerkreim har vært en av våre fremste komponister innen både filmer, TV-serier og ballett, noe han også har arbeidet med under sin tid som NOPA-leder.

– Jeg skal fortsette med det nå, og jeg har mange prosjekter som vil ta mye av tiden fremover, sier han. Det er like fullt et savn å forlate NOPA og kollegaene der.

– Det å skrive musikk er en ganske ensom ting, og jeg vil definitivt savne det «arbeidslaget» og det fellesskapet vi har hatt i NOPA, avslutter Bjerkreim. ●

Rebekka Bakken

Alejandro Fuentes

Nye NOPA- medlemmer

FOTO: PROMO

Rita Lovise Haugseggen

Bjørn Johan Ranum Muri

Jørn Øien

Disse er tatt opp som medlemmer i perioden 1. juli 2013 t.o.m. 1. juli 2014:

Torgny Amdam
Hans Martin Austestad
Alexander Austheim
Rebekka Bakken
Shaun Bartlett
Eivind Bjørås Berre
Unni Boksasp
Eskil Brøndbo
Mark Rayen Candasami
Olav Dale
Erland Dalen
Kossa Diomande
Rawdna Carita Eira

Øyvind Engebretsen
Inge Engelsvold
Raymond Enoksen
Stian Fjellidal
Alejandro Fuentes
Aslag Guttormsgaard
Stein Johan Grieg Halvorsen
Bengt Egil Hanssen
Rita Lovise Haugseggen
Nicolai Hængsle-Eilertsen
Carl Jørgen Kjøning
Tove Kragset
Kristin Minde Kråkenes

Javed Nadeem Kurd
Harald Hagen Lassen
Helge Lien
Kristoffer Lo
Peder Losnegård
Knut Lothe
Benedicte Maurseth
Bjørn Johan Ranum Muri
Elvira Nikolaisen
John Olav Nilsen
Siri Nilsen
Kjetil Nordfjeld
Øystein Lund Olafsen

Ole Sverre Olsen
Jovan Pavlovic
Mari Persen
Dag-Filip Roaldsnes
Ida Rønshaugen
Jon Rørmark
Skjalg Mikalsen Raaen
John Vergard Schow
Knut Schreiner
Ida Maria Børli Sivertsen
Odd Martin Skålnes
Heidi Solheim
Bjørn Vidar Solli

Yngve Leidulv Sætre
Kjell Inge Torgersen
Helge Torvund
Bjørn Tveit
Simon Anthony Walker
Fredrik Wallumrød
Ronny Wikmark
Jørn Øien
Anders Aarum

MUSIKKFORUM

Musikkforum høst 2014

I høst fortsetter Musikkforum med månedlige samlinger og aktuelle problemstillinger. Musikkforum er NOPA og Norsk Komponistforenings felles faglige forum, som har som mål å skape større bevissthet og engasjement rundt komposisjon og tekst. Arrangementene er gratis og åpne for alle. I skrivende stund ser høstens program slik ut:

Onsdag 24. september: Kvinner i musikkbransjen.

Med blant andre Knut Schreiner (musiker og skribent), Charlotte Myrbråten (Klassekampen/BT), Elin Aamodt (Gramart) og Eirik Kydland (ENO).

Onsdag 22. oktober: Om rap i Norge og Norden.

Onsdag 26. nov. Guilty pleasures og smakshierarkier: Når setter du Spotify i «privat mode»?

Med blant andre Thomas Hylland Eriksen (professor i sosialantropologi ved UiO, forfatter) og Glenn Erik Haugland (komponist).

Priser 2013–2014

NOPAs musikkpris

Eirik Myhr for filmmusikken til «De tøffeste gutta.»

NOPAs tekstpris

Don Martin (Martin Ahzami Raknerud) for teksten til «Nilsen»

Kardemommestipendiet

Don Martin (Martin Ahzami Raknerud) og Kristin Skaare

Prøysenprisen

Siri Nilsen

Teskjekjerringprisen

Svein og Egil Nyhus

Prøysens ærespris

Bjørn Eidsvåg

Egil Storbekkens musikkpris

Instrumentbyggergruppa i Gjøvik Spelmannslag

Ragnarocktrollet

Geir Bøhren og Bent Åserud

Tekstforfatterfondets ærespris

Kari Bremnes

Gullrutens fagpris – Beste originalmusikk

Roy Westad

NOPAs formidlingspris

Liv Reidun Gramstad

Edvardprisene

Åpen klasse Helge Sunde for «Windfall» utgitt med Ensemble Denada

Tekst til musikk Ragnar Olsen for «Querini – en opera på Røst»

Populærmusikk Peder Losnegård (Lidolido) for «Pretty Girls and Grey Sweaters»

Samtidsmusikk Jan Erik Mikalsen for «Parts II for Orchestra»

FOTO: GRY MONICA HELLEVIK

Don Martin, Turi Egner Olderheim, Kristin Skaare og Eirik Myhr.

ER DU LÅTSKRIVER OG ØNSKER DEG EN FREMTID I MUSIKKBRANSJEN?

NOPA er en forening for profesjonelle komponister og tekstforfattere

Vi tilbyr:

- Prosjektstøtte
- Arbeidsopphold i leiligheter i London, Berlin og Vence
- Fagseminarer
- Nettverk

Vi er din representant i debatter og høringssaker

NOPA HAR OGSÅ ET TILBUD TIL LÅTSKRIVERE SOM ENNÅ IKKE ER KVALIFISERTE FOR MEDLEMSKAP!

Registrer deg som NOPA-tilknyttet og motta invitasjoner, til seminarer, aktiviteter og vårt nyhetsbrev som holder deg oppdatert på søknadsfrister og annen info.

Lyst til å bli medlem?
Gå inn på

www.nopa.no

VI LAGER TEKSTEN OG MUSIKKEN

NOPA
NORSK FORENING FOR KOMPONISTER
OG TEKSTFORFATTERE

